

Đakovačka c/ Crkva Sv. Ivana Krstitelja - primjer tradicijske baštine u radu sa predškolskim djetetom

Čavala, Magdalena

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:824735>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MAGDALENA ČAVALA

**ĐAKOVAČKA c/CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA – PRIMJER TRADICIJSKE
BAŠTINE U RADU S PREDŠKOLSKIM DJETETOM**

Završni rad

Pula, veljača 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MAGDALENA ČAVALA

**ĐAKOVAČKA c/CRKVA SV. IVANA KRSTITELJA - PRIMJER TRADICIJSKE
BAŠTINE U RADU S PREDŠKOLSKIM DJETETOM**

Završni rad

JMBAG: 0303027758, izvanredni student

Studijski smjer: Stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Usmena zavičajna baština

Mentor: doc. dr. sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, veljača 2016.

ZAHVALA:

Najprije želim zahvaliti dragom Bogu što me je vodio i pratio kroz život i studiranje i dao mi volje, snage, hrabrosti i upornosti.

Zahvaljujem svojoj mentorici koja je nesebično dijelila svoja znanja iz svih kolegija i koja je svoju ljubav prema usmenoj tradicijskoj baštini prenijela i na mene.

Posebno hvala obitelji, dečku Anti, prijateljima, ravnateljicama i ravnateljima vrtića Republike Hrvatske te stručnim suradnicima i svima ostalima koji su u mene vjerovali i pomagali u mom napretku i školovanju.

SADRŽAJ

UVOD	2
1. KULTURNA I ZAVIČAJNA BAŠTINA	3
1.1. Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja	4
2. USMENA ZAVIČAJNA BAŠTINA	7
2.1. Navještenje Krstiteljeva rođenja	8
2.2. Navještenje Isusova rođenja	9
2.3. Marijin pohod Elizabeti	9
2.4. Rođenje Ivana Krstitelja	9
2.5. U pustinji	11
2.6. Glas koji viče u pustinji	11
2.7. Isusovo rođenje	13
2.8. Ivanovo mučeništvo	13
2.9. Što označava krštenje?	15
2.10. Ivanjski krijesovi	17
3. PODATCI O ISTRAŽIVANJU, REZULTATI I RASPRAVA	21
4. SVIJET PREDŠKOLSKOG DJETETA U REPUBLICI HRVATSKOJ	39
4.1. Vrtić	40
ZAKLJUČAK	42
LITERATURA	44
PRILOZI	48
SAŽETAK	52
SUMMARY	52

UVOD

Pisati o jednoj takvoj temi, o temi o kojoj se nije pisalo dosad, kao što je Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja – primjer tradicijske baštine u radu s predškolskim djetetom, za mene predstavlja izuzetnu čast.

U ovom radu opisani su pojmovi kulturne, zavičajne i usmene zavičajne baštine te materijalna kulturna baština Đakova kao što je Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja i nematerijalna baština Ivanjskih krijesova.

Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja uvelike utječe na život svojih župljana pa tako i na život i odgoj jednog djeteta koje odrasta uz utjecaj te crkvene i društvene zajednice.

Identitet, kultura, vjera i tradicija važni su segmenti odgoja kako bi se dijete prilikom odrastanja lakše snalazilo u različitim životnim situacijama.

Ivanjski krijesovi primjer su tradicijske baštine koja njeguje običaj slavljenja ljetnog solsticija, a posebno je usmjerena ka djeci kako bi djeca učila o hrabrosti, istini, vjeri i zahvalnosti te savladala strah od vatre.

Glavni dio ovog rada odnosi se na istraživanje tradicionalnog običaja Ivanjskih krijesova koje istražuje kakvi su stavovi stručnih suradnika predškolskih ustanova povezani s odgojem u vjerskom duhu i tradiciji.

Rad ispituje način slavljenja Ivanjskih krijesova koji utječe na cjelokupni odgoj uključujući duhovni, moralni, intelektualni, tjelesni te društveni razvoj djeteta. I koji je usmjeren na cjelovitost ljudske osobnosti, svih njezinih pozitivnih svojstava, razvijanje i oplemenjivanje karaktera, volje i pogleda na svijet.

1. KULTURNA I ZAVIČAJNA BAŠTINA

Bez ljudskog mozga nema kulture, ali nema ni duha osvještavanja i misaonosti bez kulture. Čovjek se može ostvariti kao potpuno ljudsko biće samo putem kulture i u kulturi.

„Cultura, latinska riječ, u ovom slučaju, označava njegu čovječjeg duha. Kultura je zbir duhovnih snaga, ljudskog znanja, umijeća i razumnog djelovanja, koji su često puta, a ponekad u suprotnosti sa slijepom igrom instinkta i snaga.“¹

Pojedinačni predmeti i pojave kulturne baštine te njezini pojedini dijelovi predstavljaju pojedinačno zaštićena kulturna dobra, a ta kulturna dobra su od interesa za Republiku Hrvatsku i uživaju njezinu osobitu zaštitu. Kultura je sve što mora biti naučeno i stečeno; označava sve što sadrži društvene znanosti, književnost, umjetnost i filozofiju. Nepoznavanje tuđih obreda i običaja može dovesti do nesvjesnog vrijeđanja ili vlastitog obezvrjeđivanja u odnosu na drugoga.

Smisao i istraživanje kulture je, kako govori Sokrat: *Upoznaj sebe samoga*, dok Heraklit govori: *Ja sam proučio sama sebe. Ja jesam. Vi jeste. To je dovoljno. Sada moramo početi*, što označava ostvarivanje i čuvanje onog što smo spoznali. „Cilj *Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, čiji je temeljni tekst napisan 2003. godine, briga je o živućoj, tradicijskoj kulturnoj baštini (koja se prenosi s naraštaja na naraštaj), što se djelomice čini podizanjem svijesti o njezinoj važnosti.“² Pitanje kulture ukazuje na ovu činjenicu: „*Tko je iskorijenjen iz svoje kulture i njezine baštine, taj je iskorijenjen iz svog života!*“³ Kultura prestaje, kada baština počinje.

Baština je imanje naslijeđene očevine i djedovine. Iako izgleda staro, baština je sasvim nešto novo, a njezina bit su promjene koje mijenjaju svijet. Značenje riječi baština više se odnosi na nematerijalnu baštinu, na tradicionalne običaje koje njeguje neko društvo.

„Analizirajući konstruktivne elemente pojmova zavičaj i baština, može se zaključiti da je glavna poveznica između njih upravo *čovjek* nekog područja razvojnim djelovanjem obilježio (okarakterizirao) vlastitu opstojnost prostora u kojem živi (Maretić i Caktaš, 2007: 87).“⁴ Zavičaj se dobiva rođenjem ili se stječe običajem, navikom koja je odraz njegove prošlosti i

¹K. Birket-Smith, *Putovi kulture*, 1960: 40.

²W. Leimgruber, *Proizvodnja baštine, kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, 2013: 121.

³M. Maretić i J. Caktaš, *Zavičajna baština HNOS i kurikulum*, 2007: 90.

⁴K. Elez, *Zavičajna baština i održivi razvoj, Oživjeti baštinu, pa živjeti od nje*, 2012: 18.

sadašnjosti te jamstvo za održivi razvoj. Uvid u vlastito neznanje početak je svega znanja. Zavičajna baština predstavlja zavičajnu mudrost. Naslijeđem koje primamo usmenom predajom, čuванom i klesanom često surovim životnim prilikama, oblikovala se osobnost i gravirao način življenja uz iskonske i izvorne vrijednosti.

IDENTITET

„Identitet je izvor smisla i iskustva naroda.“⁵ „Osobe formiranog i čvrstog identiteta su stabilne, postoјane, odolijevaju životnim razočarenjima, znaju kako da se raduju, tuguju, planiraju, oslonac su drugima, znaju u svakom trenutku tko su. One nemaju problem da odgovore na pitanje : 'Tko ste Vi?'“⁶ Identitet je u biti pitanje kulture, a za očuvanje identiteta važna je zavičajna baština.

„Svijest o snazi povijesnog naslijeđa i poticanje da se ono zaštiti i sustavno vrednuje, najjači je pokretač za očuvanje identiteta!“⁷ Pošto je riječ o nacionalnoj hrvatskoj kulturnoj baštini, valja u vjerskom duhu pristupiti proučavanju i zaštiti vjerskih običaja koji su dio prepoznatljive vjerske i nacionalne baštine, te stup hrvatskog identiteta kroz povijest. „Radi se o vrijednostima koje su stoljećima definirale ljude na ovom prostoru postajući dio njihovih običaja, pa ih s pravom treba istraživati i njegovati, te na sustavan i znanstven način ponuditi mladim naraštajima za izgradnju svijesti i cjelovitog razvoja.“⁸

1.1. Đakovačka c/ Crkva sv. Ivana Krstitelja

„Materijalnu baštinu definira se kao spomenik, skupinu građevina ili mjesto od povijesne, estetske, arheološke, znanstvene, etnološke ili antropološke vrijednosti.“⁹

„Đakovo se u izvorima prvi put spominje 1244. kao prostrano vlastelinstvo koje je herceg Koloman (1239.) darovao bosanskom biskupu.“¹⁰ Grad Đakovo nalazi se u srcu povijesne pokrajine Slavonije na istoku Republike Hrvatske. Stoljećima je grad rastao, razvijao se iz mukotrpnog rada na ovoj bogatoj, plemenitoj slavonskoj ravnici natopljenoj krvlju i znojem

⁵M. Castells, *Moć identiteta*, 2002: 16.

⁶Skupina autora, *Alfa portal život u ravnoteži; Tko sam ja? Ili o identitetu*, <http://www.alfa-portal.com/tko-sam-ja-ili-o-identitetu/>, preuzeto 16. 5. 2015.

⁷M. Maretić i J. Čaktaš, *Zavičajna baština HNOS i kurikulum*, 2007: 95.

⁸I. Bodrožić, E. Jurun i S. Pivac, *Zavičajna baština HNOS i kurikulum*, 2007: 108.

⁹B. Kirshenblatt-Gimblett, *Proizvodnja baštine, kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, 2013: 69.

¹⁰I. Karaman, *Enciklopedija Hrvatske povijesti i kulture*, 1980: 127.

slavonskog čovjeka Hrvata, iz ljubavi i slavonskog bećarskog inata, prkoseći vremenu i onima koji su ga htjeli pokoriti, uništiti, zatrti trag i ime hrvatsko.

„Đakovački Pisak je prigradsko naselje istočno od Đakova i filijala đakovačke župe Dobrog Pastira.“¹¹ Naselje ima skromnu crkvu sv. Ivana Krstitelja, sagrađenu 1976. godine, koju su gradili sami mještani, dragovoljnim radom i priložima.

Slika 1. Vjernici filijale Pisak Đakovački grade crkvu 1975. Izvor: iz knjige Jarm, A., Šuljak, A., (2008.), **Đakovo – biskupski grad**, Biskupski ordinarijat Đakovo, str. 288, preuzeto: 1.11.2015.

Prvi put je ondje slavljen misa 9. svibnja 1976. godine i tom je prigodom promijenjen patron sela, koji je do tada bio sv. Ivan Nepomuk, i izabran novi patron Rođenje sv. Ivana Krstitelja. Godine 1981., 24. lipnja, posvećena je nova crkva sv. Ivana Krstitelja u Đakovačkom Pisku. Od tada je ta crkva svetište sv. Ive koji okuplja hodočasnike na svetkovinu rođenja sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja i Mučeništva sv. Ivana Krstitelja, 28. kolovoza.

„**Prorok** (grč. *profetas*, hebr. *nabi*, akadskinabu, arap. نبي *nebí*) je u objavljenim religijama čovjek koji prenosi Božju poruku ljudima. Kako su proroci nerijetko naviještali buduće događaje, danas se pod tim pojmom često pogrešno smatra osoba koja pretkazuje budućnost. U grčkom jeziku prorok je „onaj koji govori u nečije ime.“ U biblijskom smislu prorok je čovjek kojega Bog izabire i u svoje ime šalje ljudima da im prenese njegovu poruku. Prorok se u biblijskom hebrejskom još zove i *ro'eh* i *hozeh* što znači „vidjelac“ ili „motritelj.“¹²

¹¹ A. Jarm i A. Šuljak, *Đakovo biskupski grad*, 2008: 288.

¹² Skupina autora, *Prorok*, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Prorok>, preuzeto 22.9.2015.

Slika 2. Đakovačka c/ Crkva sv. Ivana Krstitelja. Izvor: <http://djakovo.hbk.hr/djakovo2/pisak.php>, preuzeto 22.9.2015.

„**Ivan Krstitelj** (heb.: יוחנן המטביל, *Yohanan Ha'Matbil*) kršćanski svetac, propovjednik, pustinjač i mučenik, prethodnik je Isusov.“¹³ „U svojoj osobnoj vrijednosti i povijesnom djelu, jest Božji dar ne samo roditeljima nego svim ljudima svih naroda i vremena. Zato se i naziva čovjek poslan od Boga.“ (Iv 1,6) On je jedan od poznatijih proroka koji je naviještao skori dolazak Mesije. Ipak, najveći od svih proroka je sam **Isus Krist** koji je za kršćane u najpotpunijem smislu glasnik slobode i nade. „Ivan Krstitelj je i zaručnikov prijatelj.“ (Iv 3,29).

Sveti Ivan Krstitelj je zaštitnik krojača, kožara, krznara, vunara, remenara. A i zatvorenika osuđenih na smrt! Svetog Ivana Krstitelja zazivaju i kod padavice, glavobolja, vrtoglavice i grčeva, posebice kod male djece. I zaštitnik je izvora voda. Koristimo priliku čestitati imendan svim Ivama, Ivanama, Ivanima, Ivicama...

Jedna molitva za zagovor sv. Ivana Krstitelja:

Sveti Ivane Krstitelju, preporučujem ti svoje duhovne potrebe i molim te da mi izmoliš milost, da Isusa što bolje upoznam, ljubim i slijedim. Zahvaljujem Ti tisuću puta na prekrasnim riječima što si mi ih dao, Tvoj me primjer potiče da moram govoriti uvijek istinu na slavu Božju, iako bi me radi toga svijet progonio i osudio.

¹³Skupina autora, **Ivan Krstitelj**, https://hr.wikipedia.org/wiki/Ivan_Krstitelj, preuzeto 22.9.2015.

2. USMENA ZAVIČAJNA BAŠTINA

Zlo se sastoji od predomišljanja govora i skretanja puta od zaborava spoznaje onog što jesmo, zato je moć inteligencije da posjeduje razum i da govori istinu koja predstavlja temeljni čin komunikacije. „Govoriti o ljudskim djelima sredstvo je upoznavanja ljudskog umijeća.“¹⁴

„*Nematerijalnu kulturnu baštinu* članak 2.stavak 1.konvencije definira kao prakse, reprezentacije, izričaje, znanja, vještine, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s njima, a koje zajednice, skupine i u nekim slučajevima, pojedinci prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine.“¹⁵ Mogu to biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na neki drugi način.

„Pod tradicijom se podrazumijeva:

- usmena predaja kao takva
- prenošenje znanja o uobičajenom
- običaji, konvencije, starodavni narodni običaji.

Tradicija je u tom smislu kulturno nasljeđe koje se prenosi s generacije na generaciju. Tu spadaju i naučeno znanje, i umjetnički zanati kao i rituali, moralna pravila i hranidbeni običaji.“¹⁶

Usmena je književnost siguran i prepoznatljiv znak svih duhovnih pregnuća hrvatskoga naroda. Ljudskoj naravi svojstveno je voljeti svoju nacionalnu i tradicijsku kulturu jer bez nje ne možemo disati niti potpuno ostvarivati svoj kulturni identitet. Ona obogaćuje i nadograđuje kulturu jednog naroda, ali i duhovni svijet svakog pojedinca. „Stoga je zadatak podržati čitav sustav kao živi entitet, a ne samo skupljati 'nematerijalne artefakte'.“¹⁷

Kad je riječ o običajima i predajama primjenjuje se univerzalno značenje vrlo jezgrovito opisano: „Čudoredne navike je čovjek primao i oblikovao na više načina: društvenim odnosima i obvezama, zakonima, razumom, a jedno od vrela čudoređa bila je i jest vjera!“¹⁸

¹⁴J. Raniere, *Učitelj neznalica*, 2010: 83.

¹⁵W. Leimgruber, *Proizvodnja baštine, kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, 2013: 123.

¹⁶Skupina autora, *Tradicija*, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Tradicija>, preuzeto 17. 2. 2016.

¹⁷B. Kirshenblatt - Gimblett, *Proizvodnja baštine, kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, 2013: 70.

¹⁸I. Bodrožić, E. Jurun i S. Pivac, *Zavičajna baština HNOS i kurikulum*, 2007: 109.

„Vjera je 'hod u svjetlost'.“ (Iv, 2, 8-11). Usmena književnost hrvatskoga naroda bogata je i raznovrsna u dvama oblicima svog pojavljivanja. Prvo, u neposrednoj živoj izvedbi i drugo, u duhovnom životu hrvatskih krajeva.

2.1. Navještenje Krstiteljeva rođenja

U one dane Heroda, kralja judejskoga, bijaše neki svećenik imenom Zaharija iz razreda Abijina. Žena mu bijaše od kćeri Aronovih, a ime joj bilo Elizabeta. Oboje bijahu pravedni pred Bogom: živjeli su besprijekorno po svim zapovijedima i odredbama Gospodnjim. No, nisu mogli imati djeteta jer Elizabeta bijaše nerotkinja, a oboje su već bili u poodmakloj dobi. Dok je Zaharija jednom po redu svoga razreda obavljao svećeničku službu pred Bogom, ždrijebom ga zapadne po bogoslužnom običaju da uđe u Svetište Gospodnje i prinese kad. Za vrijeme kađenice sve je ono mnoštvo naroda vani molilo. A njemu se ukaza anđeo Gospodnji. Stajao je s desne strane kadionoga žrtvenika. Ugledavši ga, Zaharija se prepade i strah ga spopade. Anđeo mu reče: „Ne boj se, Zaharija! Uslišena ti je molitva: žena će ti Elizabeta roditi sina. Nadjenut ćeš mu ime Ivan. Bit će ti radost i veselje i rođenje će njegovo mnoge obradovati. Bit će doista velik pred Gospodinom. Ni vina ni drugoga opojnoga pića neće piti. Duha Svetoga bit će pun već od majčine utrobe. Mnoge će sinove Izraelove obratiti Gospodinu, Bogu njihovu.“ Nato Zaharija reče Anđelu: „Po čemu ću ja to razaznati? Ta star sam i žena mi je u poodmakloj dobi.“ Anđeo mu odgovori: „Ja sam Gabriel koji stojim pred Bogom. Poslan sam da govorim s tobom i da ti donesem ovu radosnu poruku. I evo, budući da nisi povjerovao mojim riječima, koje će se ispuniti u svoje vrijeme, zanijemjet ćeš i nećeš moći govoriti do dana dok se to ne zbude.“ Narod je iščekivao Zahariju i čudio se što se toliko zadržao u Svetišću. Kad je napokon izašao, nije im mogao ništa reći pa zaključio da je u Svetišću imao viđenje. Nastojao im se doduše izraziti znakovima, ali ostade nijem. Kad se navršio dani njegove službe, otiđe kući. Nakon tih dana zatrudnje Elizabeta, njegova žena. Krila se pet mjeseci govoreći: „Evo, to mi je učinio Gospodin u dane kad mu se svidje skinuti s mene sramotu među ljudima.“ (Lk 1,5-25).

2.2. Navještenje Isusova rođenja

U šestome mjesecu posla Bog anđela Gabriela u galilejski grad imenom Nazaret k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip iz doma Davidova; a djevica se zvala Marija. Anđeo uđe k njoj i reče: „Zdravo milosti puna! Gospodin s tobom!“ Na tu se riječ ona smete i stade razmišljati kakav bi to bio pozdrav. No, anđeo joj reče: „Ne boj se Marijo! Ta našla si milost u Boga. Evo, začet ćeš i roditi sina i nadjenut ćeš mu ime Isus. On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. Njemu će Gospodin Bog dati prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će nad domom Jakovljevim uvijek i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.“ Nato će Marija anđelu: „Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?“ Anđeo joj odgovori: „Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji. A, evo tvoje rođakinje Elizabete, i ona u starosti svojoj začne sina. I njoj, nerotkinjom prozvanoj, ovo je već šesti mjesec. Ta Bogu ništa nije nemoguće.“ Nato Marija reče: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!“ I anđeo otiđe od nje. (Lk 1,26-38).

2.3. Marijin pohod Elizabeti

Tih dana usta Marija i pohiti u Gorje, grad Judin. Uđe u Zaharijinu kuću i pozdravi Elizabetu. Čim Elizabeta začu Marijin pozdrav, zaigra joj čedo u utrobi. I napuni se Elizabeta Duha Svetoga i povika iz svega glasa: „Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje. Ta otkuda meni da mi dođe majka Gospodina mojega? Gledaj samo! Tek što mi do ušiju dopire glas pozdrava tvog, zaigra mi od radosti čedo u utrobi. Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!“ Marija osta s Elizabetom oko tri mjeseca i vrati se kući. (Lk 1,39-45.56).

2.4. Rođenje Ivana Krstitelja

„Elizabeti se, međutim, navršilo vrijeme da rodi. I porodi sina.“ (Lk 1,57) Kada im se rodio sin, zavlada je velika radost. Održana je posebna svečanost na kojoj mu je trebalo nadjenuti ime. Okupili su se prijatelji i rođaci koji su došli izdaleka. Htjeli su da se dječak zove Zaharija po ocu, ali se s time majka nije složila.

Njegova majka reče: "Ivan mu je ime!" Ali, ime Ivan mu je darovao sam Bog. Time je rečeno kako svoj život duguje Bogu, i na neki način mu pripada. Značenje: „Gospodin je milostiv" (heb. *Johanan*). Na hebrejskom ime „Johannan" (Ivan) znači „*Bog se smilovao*".

Odvrate joj: "Pa nitko se u tvojoj obitelji ne zove tim imenom." Prijatelji i rođaci su pitali Zahariju za mišljenje o djetetovu imenu. Kako je Zaharija bio nijem, znakovima upitaju oca kojim ga imenom želi prozvati. On zaista pločicu i napisa „Ivan mu je ime!" Svi se začude, a njemu se umah otvoriše usta i jezik te progovori blagoslivljajući Boga. Strah obuze sve njihove susjede, a po svem se Gorju judejskom pročulo o tim događajima. Ivan je doista bio Božji dar, ne samo Zahariji i Elizabeti nego i cijelom Božjem narodu kojemu je bio poslan da pripremi njihova srca za Mesijin dolazak.

I koji su god čuli, razmišljahu o tome pitajući se: „Što li će biti od ovoga djeteta?" Uistinu, ruka Gospodnja bijaše s njime. (Lk 1,63-66). Budući da Zaharija dotad nije mogao govoriti, počeo se zahvaljivati Bogu i slaviti ga zbog njegove dobrote: "I ti ćeš biti poseban. Ići ćeš pred Božjim izabranikom. Nosit ćeš poruku Božje ljubavi i oproštenja njegovu narodu."

„Blagoslovljen Gospodin Bog Izraelov, što pohodi i otkupi narod svoj!... A ti dijete, prorok ćeš se Svevišnjega zvati jer ćeš ići pred Gospodinom da mu pripraviš putove..." Dječak Ivan je međutim rastao i duhom jačao. Neobičnost toga djeteta pokazala se čim je malo poodrastao. Ivan je još veoma mlad ostavio toplo obiteljsko gnijezdo, svoje prijatelje i znance te pošao u pustinju da se što bolje spremi za svoje veliko poslanje.

Marija Magdalena je došla k Isusu, Mesiji, a Isus joj je rekao: „Reci Ivanu da slijepi vide, hromi hodaju, gubavi su zdravi, gluhi čuju i mrtvi su uskrsnuli. Idi i reci mu to." Marija Magdalena prenosi poruku Ivanu Krstitelju: „Od onih koje je rodila žena, nitko nije veći nego Ivan Krstitelj."¹⁹

Ivan Krstitelj: „Imam moj odgovor. To je On! On mora rasti, a ja se umanjivati." (Iv 3,30). Što danas od nas traži Sveti Ivan Krstitelj? – Sveti Preteča prstom upire na Isusa Krista i poziva nas da Njega slijedimo i za Njim idemo.

¹⁹M. G. Cucinotta i R. Meretes Red., *film Mary Magdalena*, 1999: 1h, 4 min.

2.5. U pustinji

Ivanov odlazak u pustinju ima nešto simbolično u sebi: pokazuje da njime počinje nešto novo. Sam sebe uništava onaj koji ide u pustinju gdje nema zelenila, zemlja pusta, puna provalija i stepa, zemlja suha, tvrda, žedna, zemlja kojom nitko ne ide i u kojoj nitko ne boravi. Izraelci su, u povjerenju i ljubavi, slijedili Boga. Tu su oni Boga susretali, doživljavali njegovu obilatu pomoć i ljubav. U pustinji je čovjek sam sa sobom i s Bogom. Pustinja nije samo geografski pojam, ona je mnogo više znak za bijedu, nevolju, samoću, sjedinjenost s Bogom. Tko je došao na kraj svojih litanija, tko se suočava sa svojim granicama, on se nalazi u pustinji i može doživjeti da pustinja živi, da ga Bog tu susreće. „Boravio je u pustinji sve do dana svoga javnog nastupa pred Izraelom.“ (Lk 1,68-80).

2.6. Glas koji viče u pustinji

Pripravite put Gospodinu, poravnite mu staze. Svaka dolina neka se ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegne! Što je krivudavo neka se izravna, a hrapavi putovi neka se izglade! I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje!

Ivan nije trpio laži i pretvaranja. Zato kad ugleda mnoge farizeje i saduceje gdje mu dolaze na krštenje, reče im: „Leglo gujinje! Tko li vas je samo upozorio da bježite od skore srdžbe? Donesite dakle plod dostojan obraćenja...“

U svojoj posvemašnjoj zauzetosti za Božju čast, s jedne strane, a s druge za dobro ljudi preko pravog obraćenja, služio se i drugim oštrim riječima opomene i prijetnje. Zbog toga mu neki zamjeraju i kažu da je bio prema ljudima prestrog. No, nismo li čuli kako je bio i prema sebi strog živeći pokornički? A da nije bio neki agresivac, revolucionar, buntovnik, nego je, naprotiv, bio protiv nasilja i nereda, vidimo kada vojnicima govori: „Nikomu ne činite nasilja, nikoga krivo ne prijavljujte i budite zadovoljni svojom plaćom.“

Konačno, zar nam nije Isus najtočnije i najbolje rekao što treba misliti o Ivanu? Ivan je bio čvrst, neslomljiv karakter; iskren, istinoljubiv, ponizan; neumoran i dosljedan borac za Božju čast i čovjekovo spasenje. Kakav divan uzor i kako jakog zaštitnika imamo na nebu?! – Amen.

U njegovoj propovijedi ključno mjesto zauzima riječ *metanoia*. To je grčka riječ kojom se označava unutrašnja promjena, promjena mišljenja, koja pogađa cjelokupni čovjekov život i djelovanje: Bog poziva čovjeka da se pokrene cijelim svojim bićem, svom svojom snagom,

usmjeri prema idealu koji treba upravo sada u ovom svijetu ostvariti pa zato traži napor i odricanje. Tu, prije svega, dolazi u obzir naše nastojanje da drugačije gledamo, vrednujemo i prosuđujemo sebe, svijet i ljude, svu stvarnost života, kao i svoju sudbinu. Moramo postati svjesni sebe i uvidjeti da smo, uza svu svoju veličinu i dobra djela, neizgrađeni, grešni ljudi, podvrgnuti grijehu, prolaznosti i ništavilu besmisla i smrti. Cijeli sadržaj njegova propovijedanja usmjeren je na Isusa Krista.

Ivan Krstitelj djelovao je na istočnoj obali Jordana, nedaleko od mjesta gdje Jordan utječe u Mrtvo more. Zašto je tamo djelovao, ne znamo! Možda mu se nije sviđalo uređenje Hrama u Jeruzalemu. Osjećao se od Boga pozvanim da „razbudi” narod (možda prema proroku Mal 3,23). U potresnim slikama poziva na obraćenje: „Već je položena sjekira na deblo stabla, svako stablo koje ne rodi dobra ploda, bit će posječeno i bačeno u oganj!” (Lk 3,9).

„Već drži vijaču u ruci, da odvoji kukolj od pšenice i pšenicu donese u svoju žitnicu, a kukolj će izgorjeti ognjem neugasivim.” (Lk 3,17). To su uglavnom slike suda!

Ivan je otišao od kuće, živio je u pustinji blizu rijeke Jordan. Nosio je odijelo od devine dlake opasano kožnim pojasom. Jeo je pustinjsku hranu – divlji med i skakavce. Propovijedao je blizinu kraljevstva Božjeg i pozivao svoje sunarodnjake na obraćenje, a mnogi su se kajali za svoje grijehe i dopuštali da ih Ivan krsti. Njegova krštenja su povezana s njegovim propovijedima pokore. „Pepeo je u kršćanskoj simbolici znak pokore i obraćenja. Na Pepelnicu (Čistu srijedu) stavlja se pepeo na čelo što označava početak korizme koja počinje s tim danom. Pepeo simbolizira smrt tijela i prolaznost ovozemaljskoga života. Voda je magijski izvor moći, a u kršćanstvu simbolizira pranje, čišćenje i nevinost.”²⁰

Dolazili su na njih ljudi iz svih krajeva zemlje, oznojeni pustinjskim znojem, uprljani pustinjskom prašinom, da slušaju njegove potresne propovijedi i onda su se krstili u znak spremnosti na pokoru. Ulazili su u vodu, dopuštali da ih on potopi u njoj i onda izlazili. To je bio simbolički čin. Kao što tada vaše tijelo postaje čisto, kao što ste se osvježili, očišćeni od nečistoća, tako se želite sada okrenuti od zla Istočnoga grijeha i početi novi život okrenut prema Bogu. Istočni grijesi su nedostatak volje, odsutnost, laž, nepažnja, lijenost.. Isus je pustio da ga Ivan krsti, a to je učinio u znak solidarnosti s grješnicima, kako je to činio i za vrijeme zemaljskoga života. Ivan Krstitelj je rekao: „Ja krstim vodom, na obraćenje, ali onaj

²⁰M. Dragić, *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti*, 2007/08: 59.

koji za mnom dolazi jači je od mene. Ja nisam dostojan obuće mu nositi. On će Vas krstiti Duhom Svetim i ognjem.“ (Mt 3,11). I bio je posvjedočio za Isusa: „On je Sin Božji.“²¹

2.7. Isusovo rođenje

Isusovo rođenje odnosi se na rođenje Isusa Krista. Slavi se na blagdan Božića, 25. prosinca. Isusa, Božjega Sina, rodila je Djevica Marija uz pomoć svoga zaručnika Josipa u gradu Betlehemu. Devet mjeseci prije začela ga je po Duhu Svetome. Car August zapovjedio je popisivanje stanovništva. Josip i trudna Marija krenuli su na put iz njihovog grada Nazareta u Betlehem, gdje je bio popis stanovništva za njih, jer je Josip bio iz roda kralja Davida. Zbog gužvi nisu mogli naći mjesto u svratištima te su naposljetku završili u staji, okruženi domaćim životinjama, gdje se Isus rodio. Anđeli su pastirima dojavili vijest o Isusovu rođenju te su prvi vidjeli dijete. Poslije je zvijezda repatica dovela Sveta tri kralja do Isusa. Pastiri su predstavnici puka, a Sveta tri kralja plemstva, jer se Isus rodio za sve ljude.

Božić je vezan uz zimski solsticij i polazeći od poganskog slavlja u čast mladom suncu koje se potom rađa (jer dani postaju dulji, a sunce na obzorju više), ovaj blagdan slavi Krista koji je ono pravo „mlado sunce s visine“ koje nas pohđa. Rođenje pak Ivana Krstitelja vezano je uz ljetni solsticij, kada je sunce najjače; Ivan je onaj koji je najavio Krista - Sunce. U srednjem vijeku, njegov blagdan zvali su „ljetni Božić.“

2.8. Ivanovo mučeništvo

Ivanovo vrijeme bilo je vrlo teško vrijeme za židovski narod, opterećeno na razne načine. U političkom pogledu Izraelci su izgubili svoju samostalnost, zavladao su Rimljani. Za kralja su Rimljani postavili jednog sebi odanog čovjeka, Heroda Velikog, koji je bio Idumejac, te ga zbog toga Židovi nisu voljeli. Ne samo da je bio stranac, nego je svojim ponašanjem rušio sve vjerske, moralne i nacionalne vrijednosti. Kralj Herod spominje se kao onaj koji je dao pogubiti nevinnu dječicu do dvije godine starosti u vrijeme Isusova rana djetinjstva, ali se spominje kralj toga vremena i u vrijeme Isusove zrele dobi, pa je važno barem ovlaš dati povijesni presjek toga vremena, kako bi nam i samo Ivanovo mučeništvo bilo jasnije. Iako je bio veliki graditelj i na takav se način pokušao dodvoriti narodu, brutalnost u vladanju i brutalnost prema vlastitoj obitelji bila je odiozna. Nakon Herodove smrti kraljevstvo se

²¹ P. Saville Dir., *film Evanđelje po Ivanu*, 1998: 00:07:44 min.

raspalo na tri dijela koje je podijeljeno između trojice njegovih sinova: Arhelaja, Filipa i Heroda Antipe.

Herod Antipa je bio tetarh Galije i Pereje, dijelova u kojima je djelovao sv. Ivan Krstitelj, a poznat po tome što je otjerao svoju ženu, kćer nabatejskoga kralja, i oženio se ženom brata Filipa i ujedno svojom nećakinjom - Herodijadom. Upravo je to neprirodno priležništvo sa ženom vlastita brata (a koja je prije toga također živjela sa svojim stricem) oštro kritizirao i zato Ivan Krstitelj odlazi u dvor Herodov i govori mu: NIJE TI DOPUŠTENO!

Dok je to Herodijadu strašno ljutilo i dok je ona tražila način kako da ga ubije, Herod Antipa je u Ivanu vidio Božjeg čovjeka i iznimno ga je poštovao, pa u tom smislu i štitio. Ali, umjesto da u svemu tome posve neopterećeno uživa, Herod se boji! Koga? Jednoga pustinjaka! Ivana Krstitelja, proroka, koji se ne ustručava sasuti mu istinu u lice i reći mu da ne smije imati za ženu – ženu svoga brata!

S druge strane, kako je Ivan bio cijenjen u narodu, Herod Antipa bojao se moguće pobune. Iako se čini kako Antipa nije bio dovoljno čvrstog karaktera, nego je u mnogome dozvolio da odlučuje Herodijada, što ga je na kraju koštalo i dijela kraljevstva kojim je bio upravljao, ipak u slučaju Ivana Krstitelja nije popuštao, a to je u Herodijadi još više izazvalo bijes i želju za osvetom.

UMORSTVO IVANA KRSTITELJA

„I dođe zgodan dan kad Herod o svom rođendanu priredi gozbu svojim velikašima, časnicima i prvacima galilejskim. Uđe kći Herodijadina Saloma i zaplesa. Svidje se Herodu i sustolnicima. Reče joj Herod: 'Zaišti od mene što god hoćeš i dat ću ti!' I zakle joj se: 'Što god zaišteš od mene, dat ću ti, pa bilo to i pol mojega kraljevstva.' Ona iziđe pa će svojoj materi: 'Što da zaištem?' A ona će: 'Glavu Ivana Krstitelja!' I odmah žurno uđe kralju te zaište: 'Hoću da mi odmah dadeš na pladnju glavu Ivana Krstitelja!' Ožalosti se kralj, ali zbog zakletve i sustolnika ne htjede je odbiti. Kralj odmah posla krvnika i naredi da donese glavu Ivanovu. On ode, odrubi mu glavu u tamnici, donese je na pladnju i dade je djevojci, a djevojka materi. Kad za to dočuše Ivanovi učenici, dođu, uzmu njegovo tijelo i polože ga u grob.“ (Mk 6, 17-29). Sv. Ivan Krstitelj bio je ubijen za pravdu. Sav taj sjaj i raskoš počivala je, naime, na strašnim grijesima: pljački, pohlepi, bludu, osobnoj oholosti i umišljenosti, i to – nekažnjeno!

Tako djeluje Istina! Ne prešutjeti istinu, založit se za nju, govoriti ju, otkrivati ju, biti njezin suradnik, Božje je djelo! Mučenički čin, ali i zauvijek – pobjednički čin! Koji budi u čovjeku oduševljenje za više ideale duhovnog života u junačkoj službi pravde, vjernosti i ljubavi. To su ideali bez kojih se zrela ličnost i zdravo društvo ne mogu ni zamisliti.

Relikvije svetog Ivana Krstitelja danas se čuvaju u crkvi sv. Silvestra u Rimu i u Amiensu u Francuskoj. Pokrajinski sabor u Agdi 506. g., govoreći o blagdanima crkvene godine, govori o svetkovini rođenja Ivana Krstitelja kao o jednoj od većih svetkovina. Crkva ne slavi dan tjelesnog rođenja ni za jednog od proroka, patrijarha, pa ni apostola. Samo dva rođendana slavi: Ivanov i Kristov. Vrijeme u kojem su rođeni označava veliko otajstvo.

Drugo, u zapisima usmeno-književnih tekstova tijekom povijesnog trajanja. Upravo je Biblija na poseban način snažno obilježila povijest i kulturu. „U njoj su nadahnuće nalazile gotovo sve grane ljudskoga intelektualno-umjetničkoga djelovanja, književnost, glazba, arhitektura, kiparstvo, slikarstvo, pa čak i kazališna i filmska umjetnost.“²² Te „sakralno slikarstvo“, „Biblija za nepismene“. Velike su se površine crkvenih zidova prekrivale biblijskim pričama dogmatskih istina. Na taj način se najviše razvio osjećaj za simboličko i uspostavljala komunikacija sa simboličkim, alegorijskim i metaforičkim značenjima. „Usmena komunikacija i tome duguje znatan dio svoje upotrebljivosti i izražajnosti.“²³

2.9. Što označava krštenje?

Sakrament kojim se postaje član zajednice kršćana u trenutku poimanja vjere. Krštenje je na grčkom „βάπτισμα“ znači „biti uronjen u vodu“ biti opran i znači obred krštenja. Najvažnije značenje krštenja je „odnošenje grijeha i smrti“. Ovaj postupak datira iz vremena kad je Ivan Krstitelj krstio Isusa. Krštenje ima isto značenje kao i „polaganje ruku“ što znači „prenošenje“. Svi grijesi svijeta preneseni su na Isusa kada ga je krstio Ivan Krstitelj, čime ih je uzeo na sebe, nakon čega je razapet i umro na križu kako bi platio plaću svih naših grijeha.

²²S. Botica, *Povijest hrvatske usmene književnosti*, 2013: 33.

²³*Ibidem*: 35. str.

Slika 3. Unutrašnjost c/ Crkve sv. Ivana Krstitelja iz Đakovačkog Piska. Izvor: iz knjige Mrak, Z., Jarm, A. (2005.) *Župa dobrog pastira u Đakovu*, Biskupija đakovačka i srijemska Župa Dobrog Pastira, Đakovo 2, str.77, preuzeto: 1.10.2015.

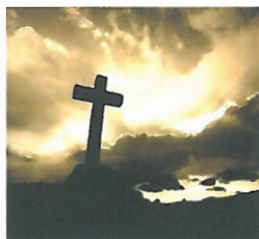
ISUSOVO KRŠTENJE

Kada je došao iz Galileje, Isus je htio da ga Ivan krsti kako bi bio ravnopravan sa svima nama, iako je bio bez grijeha, a krštenjem se brišu grijesi, posebno Istočni grijeh.

Ivan ga odvrćao: „Ti mene treba da krstiš, a Ti k meni dolaziš.“ Ali, Isus mu odgovori: „Pusti sada! Ta dolikuje nam da tako ispunimo svu pravednost.“ Tada mu popusti.

„Odmah nakon krštenja, izađe Isus iz vode i gle! Otvoriše se nebesa i ugleda Duha Božjega gdje silazi kao golub i spušta se na njega.“ I glas s neba reče: Ovo je Sin moj, Ljubljeni moj, koga sam odabrao!“ (Mt 3, 13-17).

Isusov simbol je križ, znak križa na kojem je Isus razapet. Križ je najpoznatiji simbol kršćanstva i Isusove muke pa je posebno vezan s Uskrsom. Bez križa nema Uskrsa kako u Isusovom, tako i u našim životima! Isus je umro umjesto nas. Posljedica grijeha je smrt jer je «plaća grijeha smrt».

Slika 4. Križ. Izvor: [https://www.google.hr/search?q=kri%](https://www.google.hr/search?q=kri%20), preuzeto 31.10. 2015.

„Značajka kršćanske vjere i Evandolja je da želi postati dio kulture života i čovjeka, prepoznajući sve što je vrijedno u nekoj kulturi, te dodatno oplemenjujući te iste elemente, čime neprolaznim sadržajima evanđeoske poruke dolazi ususret ljudskim običajima, predajama, dajući im transcendentnu vrijednost. Vjera se ticala svega, cjelokupnog života, te je stoga s pravom cijeli život, i gotovo svaki običaj, bio prožet ili je u sebi sadržavao nešto vjerskoga. Od rođenja do smrti, u radosti i žalosti, od rada do odmora, od blagovanja tradicionalnih jela pa do posta, sve je bilo prožeto vjerom te odisalo vjerskim običajima. Postojale su svetkovine čitavoga kraja, to jest opći kršćanski blagdani o kojima su postojali posebni obiteljski običaji.“²⁴ Stoga govor o vjerskim običajima, nije pitanje neke, manje ili veće, skupine građana u hrvatskom društvu, već se radi o sadržaju vrlo značajnom za cjelokupno društvo.

„Zato su vjerski običaji sastavnica zavičajne baštine, nedjeljivi od života i sudbine puka, pa je to njegova zadaća i u nadolazećim vremenima.“²⁵

2.10. Ivanjski krijesovi

Ivanjski krijesovi običaj su paljenja vatre uoči svetkovine rođenja sv. Ivana Krstitelja, to jest 23. lipnja uvečer. Pritom skuplja se granje, pale se vatre, gdje onda oganj ili žar preskaču djeca, mladi i stariji. „Belaj pritom napominje da etimologija riječi 'krijes' vrlo vjerojatno nema veze sa samom lomačom, već s imenom pretkršćanskoga blagdana kojim se slavila plodnost rasta vegetacije, ponajviše žitarica. *Ivanje*, naime, pada točno šest mjeseci poslije, odnosno šest mjeseci prije Badnjaka.“²⁶

„Bog se prema Bibliji, javio Mojsiju u vatri koja je razgarala jedan grm, ne sagorijevajući ga, i obraćao mu se. U Starom zavjetu vatra je uz svoju svakidašnju uporabu (domaćinstvo, obrt i rat) i u kultu (paljenice, prinosnice) imala posebno značenje kao motiv Boga koji se objavljuje. Novi zavjet poznaje vatru kod božanskog ukazanja. Pred Damaskom Pavla obasjava svjetlost s neba (Dj 9,3); 'Ivan gleda u svojoj viziji Krista unutar simbola vatre i

²⁴I. Bodrožić, E. Jurun i S. Pivac, *Zavičajna baština HNOS i kurikulum*, 2007: 111.

²⁵*Ibidem*, 113. str.

²⁶D. Vukelić, *Ognjište*,

<http://www.matica.hr/hr/360/PRETKR%C5%A0%C4%86ANSKI%20PRE%C5%BDICI%20U%20HRVATSKI M%20NARODNIM%20TRADICIJAMA%20/preuzeto>, 23.2.2016.

svjetla. Kao znak eshatološkog suda vatra se susreće i u propovijedanju Ivana Krstitelja.' (Mt 3,10).“²⁷

Sam je običaj Ivanjskih krijesova vezan uz pogansku pretkršćansku kulturu, odnosno uz proslavu ljetnog solsticija. Ljetni solsticij (suncostaj) je izuzetno važan prirodni praznik od najranijih vremena koji se ponavlja svake godine. Sve bruji od vrućine u najkraćoj noći kada sunce spava samo nekoliko sati. Najdulji dan, dan bez kraja jer se nastavlja Ivanjskim krijesovima. Tada bi se ljudi okupljali oko zapaljene vatre oko koje bi plesali, preskakali ju i pjevali poganske pjesme. U takav obred uvuklo se praznovjernih elemenata koji su bili posebno vidljivi u narodnom vjerovanju širom Europe kako se te noći okupljaju vještice i vladaju zle sile, od kojih su narod i stoku štitili upravo zapaljeni Ivanjski krijesovi i gdje je vladalo uvjerenje da bilje koje je prikupljeno te ivanjske noći imalo čudesna ili ljekovita svojstva. „Iz ovoga vidimo da je ponekad teško odijeliti praznovjerje od narodnih tradicija i običaja, a pogotovo kad je riječ o vatri koja je oduvijek imala tajanstvena i mistična obilježja.“²⁸

“Vjerovalo se da tko preskoči tu vatru da neće godinu dana bolovati”, pojašnjava Vinkešević taj stari običaj koji potječe još iz vremena prije kršćanstva, a vezan je uz početak ljeta koje se nadovezuje na rođenje sv. Ivana Krstitelja u kojem se dan produljuje tako da se vatra pali predvečer. Ivanjski krijesovi su isključivo pretkršćanski narodni običaj vezan uz žetvene običaje i početak ljeta. U ranijim je vremenima, dok su blagoslovi imali sasvim drukčiju vrijednost nego danas i kada se preko zazivanja Božje pomoći željelo “oblagosloviti” svaki rad i svaku životnu potrebu, bio je značajan i “Blagoslov krijesa uoči Rođenja sv. Ivana Krstitelja.” Tom običaju posebno se vesele djeca, naposljetku u moderno vrijeme prema njima je i usmjereno slavljenje ovog običaja. Djeci preskakanje žara predstavlja izazov, iskustvo iz kojeg spoznaju vlastite mogućnosti, motivirana uspjehom druge djece uče se suočavanju sa strahom i u kontroliranim uvjetima, možda i po prvi put suočavaju se s takvim običajem. Djecu treba upoznati sa žetvenim svečanostima o proljetnom buđenju života u prirodi i čovjeka tijekom Ivanjskih krijesova. Vatrom uma čovjek može doseći znanje, a duhovnom vatrom biti prosvijetljen. Uz to, proširit će svoja znanja o hrvatskoj kulturnoj baštini, tradiciji, umjetnosti i mitologiji. Ovdje se nalazi općeslavenski nastavak spomenutoga mita koji to i naglašava.

²⁷D. Volenec, *Projekt obilježavanja tradicijskih hrvatskih godišnjih običaja u osnovnoj školi*, 2014: 5.

²⁸*Ibidem*: 6. str.

Ognjeni krijes

„Oduvijek se strahovalo: hoće l' polja biti rodna, hoće l' žetva biti plodna, kakva bit će ljetina, i sva njena urodina? Kad uroda jednom ne bje nekoliko godina za redom, skupiše se tad mudraci, izabrani sijedi starci. Vijećali su zabrinuti, što je nužno uraditi. Deset dana nisu jeli, niti vodu nisu takli, nisu sunca ugledali, nit su s vjetrom čavrljali. Tad iziđe najstarija sijeda glava. Nakon što se nakašljala, povjerljivo progovara:

Kako znate, sve nas mori, strah s kojim se svatko bori,

kakav će nam urod biti, kakva će nas sudba biti.

I drugo je svima znano, koje sile mi poznamo:

prva nam je zemlja majka,

druga nam je zračna zipka,

treća nam je voda bistra,

a četvrta vatra čista.

Što učinit pitate se? Odgovori nameću se:

za ivanjskih noći svijetlih,

mrak moramo razvedrit.

Uzvikaše svi prisutni, odgovora novih željni: -Recite nam mudri, dalje, što to noći svjetlost daje? Što nam je učiniti da bi noć razvedrili? Mudraci opet zavijećашe, a potom ih poučiše:

U izvoru čiste vode,

gdje se vilska kola vode,

očistite kupkom tijela,

a pjesmama loša djela.

Potom vatre zakrijesite, crne misli tu spalite, zatrite ih preskocima ili konjskim kopitima. Tek nastade slavlje vedro, kupkom čistom orošeno, krijesovima zaognjano, i pjesmama razgaljeno. Još i danas, za Ivanja, s početkom ljetnih dana, poljem niču krijesovi i ognjeni

*stogovi. To je vrijeme u godini posvećeno prirodi, njenoj čudi tajnovitoj i ljepoti beskrajnoj.*²⁹

Oganj znači obred i svjetlo. Djelovanje ognja je razarajuće i predstavlja fascinantno prizor koji prosvjetljuje, pročišćava, sažima, grije i preoblikuje. „Ništa kao oganj ne izaziva zadivljenost i strah čovjeka pred otajstvom života, otajstvom Boga i onostranosti. Simptomatično je to da oganj u obliku krijesa (vatre radosnice) lako oko sebe okuplja osobe, budi u njima otvorenost za razmatranja, daje im osjećaj zajedništva, bilo u radosti ili u žalosti.“³⁰ Oganj je oduzeta snaga slike i načina grijanja, koju najbolje osjećaju siromašni u svojoj neimaštini ili bogati za povratkom u izgubljeno prirodno ozračje, koji je simbol naroda, okupljanje oko ognjišta u prisnom i dubokom osjećaju solidarnosti. Oganj predstavlja sveto mjesto, mjesto snažne religijske vrijednosti. „Zato je oganj nužno postao temeljnim sredstvom i u Božjoj objavi i u kršćanskom bogoslužju.“³¹ Iako, oganj na prvi pogled nema puno prostora u kršćanskoj liturgiji, vjerojatno zbog praktičnih razloga i očitih razloga. Oganj ne samo da ima i simboličko značenje, već ima i praktičnu funkciju osvjetljenja. Upotrebom električne struje i drugih izvora energije ta se simbolička dimenzija polako izgubila.

„Taj nadnaravni zahvat ima svoj vrhunac u Novome zavjetu, gdje je kršćanska kupelj (krštenje) znakovito posličena s ognjem.“ (usp. Mt 3,11) Gdje i sam Isus uspoređuje svoje poslanje sa slanjem ognja. „Oganj dođoh baciti na zemlju, pa što hoću ako je već planuo.“ (Lk 12, 49).

Slika 5. Ivanjski krijesovi u plamenu za slavlje života i ljubavi. Izvor: <http://www.kastela.org/novosti/aktualnosti/>, preuzeto 23. 9. 2015.

²⁹J. Horvat, *Alemperkina kazivanja*, 2005: 50.

³⁰I. Šaško, *Pre signa sensibilia: liturgijski simbolički govor*, 2004: 507.

³¹*Ibidem*: 508. str.

Zavičajna je baština od neprocjenjive vrijednosti za očuvanje identiteta. Tu tradiciju od zaborava štite i čuvaju predgrađa kao što je Đakovački Pisak, te Dračice, Sjever, u novije vrijeme ostala sela i predgrađa. Djeca koja žive u velikim gradovima slabo su upoznata s hrvatskom tradicijskom kulturom svojih predaka koju treba oživjeti. Ivanjski krijesovi predstavljaju identitet jednog kraja koji je poseban za to mjesto i ljude u njemu, za predškolsku djecu je to susret s identitetom svoga mjesta i kraja. Vjerojatno mnogi nisu, niti nikada neće, preskakati vatru povodom prvog dana ljeta, ali lijepo je katkada zahvaliti suncu koje nas grije, pokušati oživjeti tradiciju najranijih dana uz neke duhovne stihove posvećenu životu i ljubavi te tako na osoban način obilježiti početak ljeta i radovati se još mnogobrojnim ljetnim solsticijima u našem životu.

Prema tome, dakle, braćo, budite postojani i držite predaje kojima smo vas poučili bilo usmeno, bilo pismom! Naređujemo vam, braćo, u ime Gospodina, Isusa Krista, da se klonite svakoga brata koji neuredno živi i ne drži se predaje koju ste od nas primili.

Sveti Pavao (2 Sol. 2, 15).

3. PODATCI O ISTRAŽIVANJU, REZULTATI I RASPRAVA

U razdoblju od 18.10. do 19.11. 2015. godine za potrebe ovog rada provedeno je istraživanje na području Republike Hrvatske u kojem je sudjelovalo 25 stručnih suradnika zaposlenih u vrtićima različitih gradova. U okviru istraživanja analizirani su različiti aspekti primjene tradicijske baštine u radu s predškolskim djetetom sa stručnim suradnicima dječjih vrtića gdje najviše sudjeluju pedagozi, psiholozi, defektolozi kojima su postavljena pitanja o njihovim stavovima i odnosu prema sportu, vjeri, odgoju u vjerskom duhu, stručnom usavršavanju te o strahu prema vatri i spremnosti uključivanja običaja Ivanjskih krijesova, tj. preskakanje žara u aktivnost koja se može ponuditi djeci u smislu odgojnih alata kroz taj običaj.

Poslano je 49 upita od kojih je 25 odgovorenih. Od 25 stručnih suradnika koji su odgovorili 12 je muških i 13 ženskih. Od toga je 16 e - mailova, a 9 osobno. U Đakovu je istraživanje provedeno u listopadu 2015. godine. U Osijeku je provedeno istraživanje od kraja listopada do početka studenog 2015. godine. U Vinkovcima, Samoboru, Belišću, Našicama, Vukovaru, Sinju, Puli i Dubrovniku je provedeno istraživanje u studenome 2015. godine.

U radu je fokus na religijskom i tradicijskom aspektu života i na mogućnosti i primjene religijskog i tradicijskog odgoja kod djece predškolskog uzrasta. Anketa je višestruki izbor. To posebno dolazi do izražaja prilikom analize pitanja koja je konstruirana za potrebe ovog istraživanja. Istraživanje je provedeno metodom anketiranja. Metoda anketiranja je postupak kojim se na temelju anketnog upitnika istražuju i prikupljaju potrebni podaci, informacije, stavovi i mišljenja o predmetu istraživanja. Anketa je metoda za dobivanje informacija o mišljenju i stavovima ljudi, koja se najčešće koristi u javnom životu, ali koja u osnovi ima znanstvenu intenciju da se dobiju saznanja o stavovima šire populacije. Anketa je specifičan oblik neeksperimentalnog istraživanja koje kao osnovni izvor podataka koristi osobni stav o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanju, pribavljen odgovarajućim nizom standardiziranih pitanja. Anketa je metoda koja se služi anketnim upitnikom za prikupljanje podataka koji trebaju potom biti analizirani uz korištenje različitih analitičkih metoda. U ovom radu, kako je istaknuto, u tu svrhu korištena je deskriptivno - analitička metoda. Osnovni parametri su spolni, starosni, profesionalni i interesni, kao i edukacijski parametri, tj. oni koji određuju mjesto svake od tih grupa u strukturi ispitanika u cjelini.

Budući da sam prvu temu završnog rada imala pod naslovom *Đakovačka katedrala sv. Petra-primjer tradicijske baštine u radu s predškolskim djetetom* te kako sam je potpuno obradila, shvatila sam da je sv. Petar tri puta zatajio Isusa i tada sam odlučila da ja Isusa ne bih voljela zatajiti u svom radu te sam se odlučila na ovu temu *Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja*, jer sam na taj način željela prikazati Isusa i ta se tema odmah nadovezala na temu Ivanjskih krijesova. Odlučila sam korigirati ovu temu i dati joj naziv *Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja – primjer tradicijske baštine u radu s predškolskim djetetom*. Zašto takav naslov? Malim slovom crkva označava građevinu jer je sagrađena u Đakovu, a velikim Crkva označava Isusa Krista i kako sv. Ivan Krstitelj krsti Isusa.

Ovom anketom te njezinim pitanjima željela sam ukazati na povezanost religije i običaja i na taj način uključiti navod D. Volenec: „Kroz narodna vjerovanja i životne navike nastao je sustav blagdana i s njima povezanih običaja. Blagdani i određeni datumi povezani s ustaljenim kalendarom katoličke crkve u narodu privremeno prekidaju ustaljeni tijekom svakodnevice unošenjem promjena u ponašanje ljudi. Promjene koje takvi dani donose emotivno su obojene – one na sebi svojstven način humaniziraju i animiraju društvenu zajednicu pridajući joj antropomorfne značajke.

„Značenje vatre

Vatra, kao izvor topline i svjetlosti, igrala je veliku ulogu još u slavenskoj mitologiji, a kasnije se njezina uloga prenijela u kršćanstvo, na Stari i Novi zavjet (ovdje treba napomenuti da nema religije ni mitologije na svijetu gdje vatra ne igra značajnu ulogu pa bi se moglo reći da je njezino značenje na neki način univerzalno). Vatra spaljuje i uništava, ujedno je i simbol očišćenja i preporoda.³²

Od ukupnog broja ispitanika njih 40%, odnosno 10 ispitanika, ima zanimanje pedagog, što je dominantno zanimanje među ispitanicima. Sljedeće zanimanje po zastupljenosti je psiholog, ukupno 20% ispitanika. Potom slijede zanimanja defektolog, odgojitelj, te medicinska sestra, sa po 12% ispitanika. Međutim bitno je istaknuti da je jedna od navedenih medicinskih sestara pridružena ovoj kategoriji iz kategorije viša medicinska sestra. Najmanje zastupljeno zanimanje je svećenik, sa samo 4% zastupljenosti.

Prvo pitanje se sastoji dakle od nekoliko dijelova kojima je osnovni cilj segmentiranje ispitanika prema različitim parametrima. Glavni parametri koji su korišteni kod segmentiranja su zanimanje i starost ispitanika.

Tablica 1

Zanimanje ispitanika?

Aktivnosti	<i>f</i>	%
Pedagog	10	40
Psiholog	5	20
Defektolog	3	12
Odgojitelj	3	12
Medicinska sestra	3	12
Svećenik	1	4
Ukupno	25	100

³² D. Volenec, *Projekt obilježavanja tradicijskih hrvatskih godišnjih običaja u osnovnoj školi*, 2014: 5.

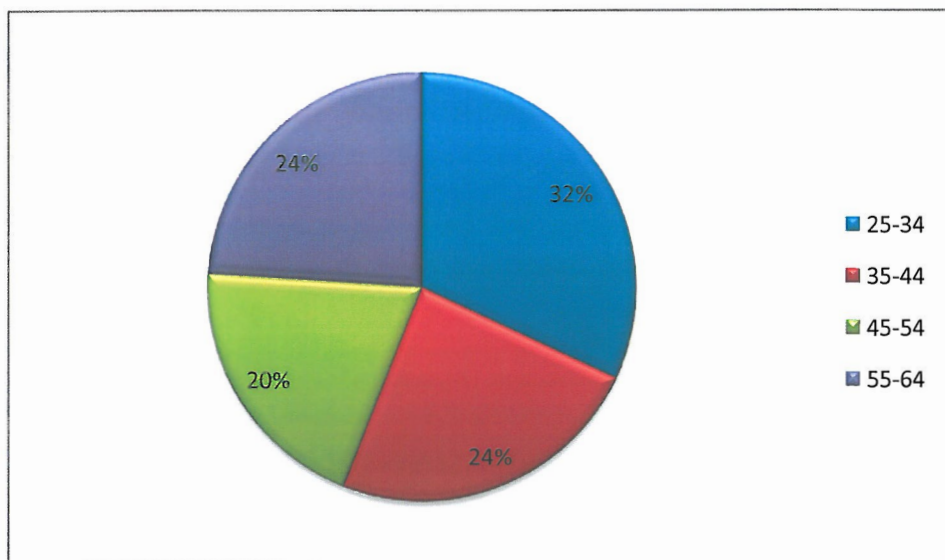
Sljedeća stavka koja je analizirana je dob voditelja odgoja djece. Njihova dob podijeljena je u intervale koji su prikazani u narednoj tablici. Od 25 odgovora (tablica 2) 32% ispitanika nalazi se u starosnom intervalu od 25 - 34 godine, što nas dovodi do zaključka da je analizirano relativno mlado nastavno osoblje.

Zatim slijede dobni intervali 35 - 44 godine, te 55 - 64 godine sa po 24% ispitanika. Najmanje je zastupljeno starosni interval 45 - 54 godine, gdje se ukupno nalazi 20% ispitanika.

Tablica 2.

Dob ispitanika?

Dob	<i>f</i>	%
25 - 34	8	32
35 - 44	6	24
45 - 54	5	20
55 - 64	6	24
Ukupno:	25	100

Grafikon 1. *Starosna struktura ispitanika*

Anketa

1. Koliko imate godina i što ste po zanimanju? Imate li stručno usavršavanje, koliko često? Bavite li se sportom i potičete li djecu na to?

MUŠKARCI:		
1. Imam 36 godina.	Svećenik sam.	Kao svećenici u različitim područjima službe imamo pet i više puta godišnje stručna usavršavanja. Da. Čitanjem stručne literature i razmjenom osobnih iskustava. Đakovo.
2. Imam 28 godina.	Po zanimanju sam stručni suradnik defektolog.	Stručno usavršavanje imam najmanje jednom godišnje. Bavim se sportom, potičem djecu na to. Osijek.
3. 28 godina.	Magistar pedagogije i filozofije.	Osijek. Stručno se usavršavam kad god imam priliku i dosta čitam. Bavim se sportom i potičem djecu na to.
4. 36 godina.	Glazbeni pedagog, Osijek.	Bez odgovora
5. 53 godine.	Psiholog.	Osijek. Da - povremeno; ne.
6. 33 godine.	Psiholog.	Samobor. Stručno se usavršavam svaki dan, svaki dan se bavim sportom, i potičem djecu na isto.
7. 59 godina.	Pedagog.	Dubrovnik. Izuzetno vodim računa o svom stručnom usavršavanju. Ne, ali potičem djecu.
8. 50 godina.	Pedagog.	Dubrovnik. Vodim računa o usavršavanju. Ne bavim se

		sportom, ali djecu potičem na to.
9. 28 godina.	Magistar pedagogije i filozofije.	Dubrovnik. Trenutno se ne bavim sportom, ali nastojat ću poticati svoje dijete.
10. 55 godina.	Stručni suradnik - pedagog, prof. pedagogije i politehnike.	Belišće. U ustanovi i van nje, tijekom pedagoške godine imamo različite oblike stručnog usavršavanja (interno - odgojiteljska vijeća, svaki mjesec jedan susret na dogovorenu temu; eksterno - AZOO, podružnica Osijek ili Zagreb, 3 do 5 puta godišnje na teme predviđene katalogom ove ustanove za pedagošku godinu), posjet predavanjima na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti i Filozofskom fakultetu u Osijeku. Bavim se sportom rekreativno (odbojka, košarka, tenis, vožnja bicikla, nordijsko hodanje, plivanje tijekom ljetnih mjeseci).
11. 26 godina.	Psiholog.	Dubrovnik. Bavim se sportom.
12. Imam 32 godine.	Defektolog rehabilitator.	Sinj. Da, periodično. Ne, potičem.
ŽENE:		

1. 32 godine.	Odgojiteljica.	Đakovo. Da, bavim se sportom, ujedno sam i trenerica odbojke. Usavršavam se često samostalno, putem literature, interneta. A seminarima kad me uputi ravnatelj ustanove (1-2 puta u par godina.)
2. 43 godine.	Pedagoginja.	Vinkovci. Često odlazim na stručna usavršavanja. Sportom se ne bavim, ali djecu potičem na bavljenje sportom.
3. 50 godina.	Medicinska sestra.	Osijek, ostalo nije navela.
4. 30 godina.	Odgojiteljica.	Đakovo. Često imam stručno usavršavanje 2-3 puta preko AZOO, i interna stručno usavršavanje. Ne bavim se sportom, ali potičem djecu na to.
5. 45 godina.	Pedagoginja, časna.	Vukovar. Imam, često; Da.
6. 60 godina.	Pedijatrijska sestra.	Vukovar. Da, 2-3 puta godišnje. Ne bavim se sportom, ali djecu potičem na to.
7. 57 godina.	Psihologinja.	Pula. Da, često. Da i potičem djecu.
8. S 36 godina radnog staža, koje sam provela u neposrednom radu s djecom.	Poštovana kolegice, zovem se Mirjana Kulić i po zanimanju sam odgojitelj.	Sada radim na mjestu ravnatelja. Dok sam radila u skupini svakodnevno sam provodila elemente tjelesnog odgoja.
9. 56 godina.	Odgojiteljica, časna.	Đakovo. Da, često: preko Hzos-a i Agencije.
10. 44 godine.	Pedagoginja.	Dubrovnik. Jednom mjesečno.

		Da, plivanjem, ali samo ljeti.
11. 40 godina.	Defektologinja.	Osijek. Stručna usavršavanja vezana uz edukaciju rehabilitaciju jako rijetko (manje od 1x godišnje).
12. 56 godina.	Viša medicinska sestra.	Sinj. Samo je to navela.
13. 45 godina.	Magistra psihologije.	Našice. Stručno se usavršavam redovito, prema planu i programu stručnog usavršavanja. Sportom se ne bavim, no djecu potičem na sportske aktivnosti.

U tablicu 3. uvrstili smo 25 odgovora koje su ispitanici naveli. Pitanje dva odnosi se na stav ispitanika prema vjeri, odnosno religiji, kao sastavnom elementu ljudskog života. Dominiraju tradicionalni vjernici, kojih je ukupno 36%, a potom slijede ispitanici koji smatraju da je vjera sastavni dio njih samih, ukupno 32% ispitanika. Zanimljiva je prisutnost ateista i osoba koje povremeno prakticiraju religiju, s obzirom na to da je riječ o religijskoj instituciji. Takvih ispitanika je ukupno, dakle u ove dvije kategorije, 16%. S obzirom na to da kategorija „ostalo“ nije postotno značajnije zastupljena, nije potrebna njena dalja analiza. Uočava se veliki disbalans među odgovorima, jer dominiraju odgovori koji se odnose na to je da su ispitanici tradicionalni vjernici ili da je vjera njihov sastavni dio. Dakle, veoma je malo nereligioznih ispitanika, što naravno ne čudi s obzirom na to da se radi o religijskoj obrazovnoj instituciji.

Tablica 3.*Kakav je Vaš stav prema vjeri?*

<i>Stav prema vjeri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Nikakav	0	0
Tradicionalni sam vjernik	9	36
Povremeno je prakticiram	2	8
Nisam vjernik	2	8
Vjera je dio mene	8	32
Vjera je dio mog identiteta (ovdje mislim također i na ime)	2	8
Ostalo	2	8
Ukupno:	25	100

Na sljedećem pitanju (tablica 4) analizirali smo poznavanje vjere, odnosno religije među ispitanicima. Tako 36% ispitanika smatra da su potpuni laici koji trebaju neprestano proučavati i istraživati religiju. Nadalje, 24% ispitanika je reklo da je njihovo znanje o religiji preneseno usmenim putem, 20 posto ispitanika je zaključivalo da ima osnovno znanje o religiji, odnosno vjeronauk. U kategoriji „ostalo“ zanimljiv je odgovor jednog ispitanika koji tvrdi da je „vjera njegov život i njegovo sve“. Široko poznavanje vjere očekivano je kod vjerskih službenika, iako prema elementarnom shvaćanju religija se doživljava na individualnoj razini, te prema tome svaki čovjek ima svoju posebnu interpretaciju.

Tablica 4.*Koliko poznajete vjeru?*

<i>Poznavanje vjere</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Nemam znanje o vjeri	1	4
Imam osnovno znanje (vjeronauk)	5	20
Moje je znanje o vjeri preneseno usmenom predajom	6	24
Laik sam koji neprestano proučava i istražuje	9	36
Imam više znanje (fakultet teologije)	1	4
Ostalo, objasnite	3	12
Ukupno:	25	100

Molim Vas, objasnite mi detaljnije Vaše shvaćanje vjere.

Pedagog profesor pedagogije i politehnike, 55 godina, Belišće: *“Laik sam koji neprestano proučava i istražuje. Vjera kao čvrsto pouzdanje u ono čemu se nadamo. Vjera su misli, emocije, reakcije (ponašanja) koje usmjeravaju naš stav prema sebi, drugima i životu u cjelini. Vjera je spoj onoga što mislimo, govorimo i što radimo. Sretni su i ispunjeni životnim smislom oni koji žive svoju vjeru u jedinstvu misli, riječi i djela. Osobno vjerujemo u dobro u ljudima, ideju, rad, učenje, znanje, odgovornost za vlastiti (ne) izbor ponašanja, pobjedu života... Vjerom nastojim ojačati svoju dobru stranu karaktera, ublažiti mane, poticati strpljenje, dosljednost, solidarnost, toleranciju, poduzetnost, skromnost i poniznost.”*

Psihologinja, 57 godina, Pula: *“Djelomično znanje (kroz literaturu, kateheze s drugim ljudima).”*

Psiholog, 53 godine, Osijek: *“Shvaćam vjeru tako da je vjera dio mene. I laik sam koji neprestano proučava i istražuje.”*

Pedagoginja, 45 godina, Vukovar: *„Inače sam časna sestra, pa neprestano proučavam i produbljujem svoju vjeru, prakticiram i prenosim. Vjera je dio mene, mog identiteta, mog života. Budući da sam izabrala izbliza slijediti Krista, vjerujem da dalje ne moram objašnjavati.”*

Magistra psihologije, 45 godina, Našice: *“Imam osnovno znanje (vjeronauk), te sam laik koji neprestano proučava i istražuje. Odnos s nadnaravnim (Bogom) sam dobila odgojem, odrastajući u vjerničkoj obitelji, gdje nas je baka učila molitvama, pohađala sam vjeronauk. Dobila sam sakramente kao dijete osamdesetih godina prošlog stoljeća. Danas odgajam djecu kao vjernike (naglašeno bez vjerskog fanatizma, idolopoklonstva i ostalih pretjerivanja). Načelo imati mjeru se odnosi i na dimenziju vjere.”*

Odgojiteljica, 30 godina, Đakovo: *“Laik sam koji neprestano istražuje i proučava. Vjera je za mene život. Ne bi mogla kročiti kroz život bez vjere.”*

Defektolog, 28 godina, Osijek: *„Imam osnovno znanje (vjeronauk) i imam više znanje (fakultet teologije). Vjeru shvaćam kao dio odgoja za moral.”*

Pedagoginja, 43 godine, Vinkovci: *“Laik sam koji neprestano proučava i istražuje. Vjera je za moju obitelj i mene dio nas samih. Vjeru živimo svakodnevno. Ne mislim da je samo*

dovoljno otići na misu, poslušati evanđelja, pričestiti se i opet čekati sljedeću misu. Vjera mora biti dio nečijeg identiteta...upoznavanje života ne samo Isusa, Marije i Josipa, nego i svetaca i blaženika koji su nam svojim primjerima ukazivali kako se vjera živi. Odnosno da ljubav prema Bogu zaista mora uključivati i ljubav prema svima onima koji su stvoreni na njegovu sliku i priliku.“

Svećenik, 36 godina, Đakovo: „*Imam fakultet teologije. Vjera mi znači sve.*“

Redovnica, odgojiteljica 56 godina, Đakovo: „*Vjera je moj život i moje sve.*“

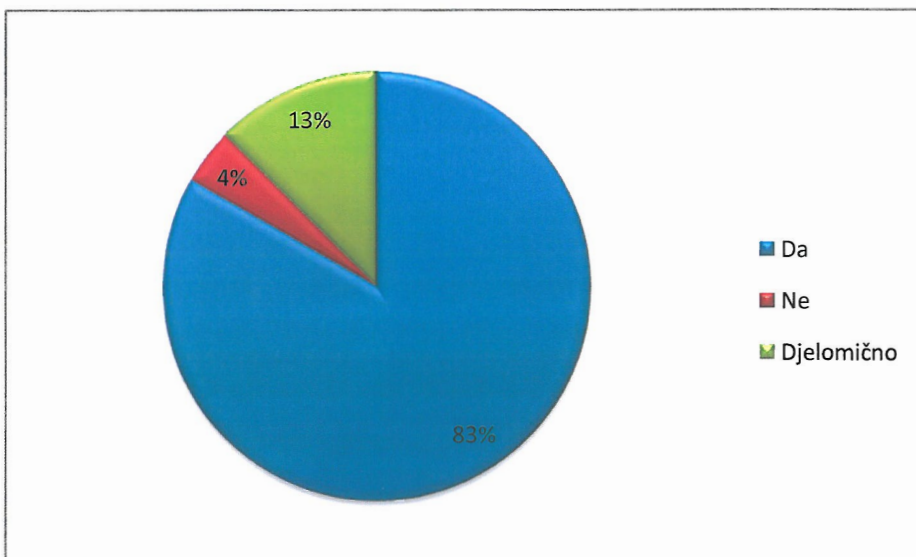
Sljedeće četvrto pitanje se odnosilo na potrebu odgajanja djeteta u vjerskom duhu. Radi jednostavnosti interpretacije odgovori su podijeljeni u tri zasebne kategorije. Međutim jedan ispitanik je naglasio da je to odluka roditelja, te nije odgovorio niti na jedan od ponuđenih odgovora. Velika većina ispitanika smatra da djeca trebaju biti odgajana u vjerskom duhu. Naravno ovakve rezultate treba uzeti s rezervom, s obzirom na to da je riječ o religijskoj instituciji gdje je ovakav stav očekujući.

Tablica 5.

Smatrate li da je dobro odgajati dijete u vjerskom duhu?

Odgoj djeteta u vjerskom duhu	<i>f</i>	%
Da	20	83,33
Ne	1	4
Djelomično	3	12
Ukupno:	24	100

Zbog značaja odgovora na ovo pitanje, ali i zbog bolje preglednosti, oni će biti predstavljeni i grafičkim prikazom.

Grafikon 2. *Smatrate li da je dobro odgajati dijete u vjerskom duhu?*

Sljedeća, 6. tablica predstavlja odgovore koji se odnose na najefikasnije metode vjerskog odgoja predškolske djece. Dva ispitanika nisu odgovorila na ovo pitanje, tako da je ukupno 23 odgovora u razmatranju. Većina ispitanika, njih ukupno 52%, smatra da obitelj ima ključnu ulogu za vjerski odgoj predškolske djece, a 28% ispitanika smatra da kod vjerskog odgoja predškolske djece treba objediniti odgoj u obitelji, molitve, slavljenje blagdana, mise, kateheze i sl. Jedan ispitanik u kategoriji „ostalo“ smatra da treba postojati vjerski program rada u vrtiću.

Pedagog, profesor pedagogije i politehnike, 55 godina, Belišće: *„Istina je uvijek negdje u sredini. Pitanje je tko, kojim sadržajima i na koje načine uvodi djecu u vjerske sadržaje te poštuju li se pri tome dječji interesi, potrebe i mogućnosti jer ove sadržaje, kada govorimo o djeci predškolske dobi, ipak biraju odrasli, a ne sama djeca.*

S druge strane, spontano, ali sustavno vođenje djece u vjerske sadržaje, rekao bih primarno područje naše duhovnosti (duhovne inteligencije) u svakom slučaju je dobro došlo jer mi smo i duhovna, a ne samo materijalna bića, a jedno od područja koje traži posebnu pozornost vezano je uz poticanje i razvijanje odgojnih vrijednosti kao što su: radne i moralne navike, solidarnost- briga za druge, skromnost, strpljenje, snaga trpljenja, dosljednost... Kako shvatiti, prihvatiti i razvijati vlastitu duhovnost suština je pristupa ovom području u odnosu prema sebi, drugima i Bogu.“

Tablica 6.

Koje su po vašem mišljenju najbolje metode za vjerski odgoj predškolske djece do sedme godine, ukoliko smatrate da je vjerski odgoj poželjan?

Vjerski odgoj predškolske djece	<i>f</i>	%
Obitelj koja je u vjeri	13	52
Molitva	1	4
Slavljenje blagdana (sv. Ivan Krstitelj, Božić, Uskrs...)	0	0
Hodočašća (najviše 1h pješačenja do određenog mjesta)	0	0
Mise	0	0
Kateheze	1	4
Sve navedeno	7	28
Ostalo	1	4
Ukupno:	23	100

Defektologinja, 40 godina, Osijek: „*I vjerski program rada u dječjem vrtiću.*“

Magistra psihologije, 45 godina, Našice: „*Sve navedeno – no u mjeri koja odražava zrelost odluke života s Bogom.*“

Sljedeće, 6. pitanje odnosilo se na sposobnost djece da obavljaju neke tradicijske elemente prakticiranja religije, koji bi u njima probudili određene osjećaje mističnosti. Većina ispitanika (52% od ukupnog broja ispitanika) smatra da predškolska djeca mogu obavljati zadatke koji se odnose na tradicionalno prakticiranje religijskih rituala, koja će u njima probuditi osjećaje mističnosti. Nadalje, 36% ispitanika smatra da možda postoji takva mogućnost, a 12% ispitanika smatra djeca ne mogu obavljati takve zadatke.

Tablica 7.

Smatrate li da djeca koja su predškolci starosti 6/7 godina mogu obaviti zadatak, recimo u tradiciji Ivanjskih krijesova (slaganje drva, vatra koja osvjetljava noć, iskre koje iz vatre lete, pa kad se vatra stiša onda preskakanje žara) koji budi neki doživljaj mističnosti kod djece koja će uskoro krenuti u školu?

Mogućnost obavljanja tradicijskih zadataka djece predškolskog uzrasta.	<i>f</i>	%
Smatram	13	52
Ne smatram	3	12
Možda	9	36
Ukupno:	25	100

Psiholog, 33 godine, Samobor: „*Da sva djeca mogu obavljati sve zadatke, jer ako su u populaciji i mlađi ljudi (djeca), opažaju i stvaraju sliku stvarnosti u kojoj žive, stvaraju sliku svojih mogućnosti, potreba i vrijednosti. Promatranje je također obavljanje djelatnosti i kod mlađe populacije predškolske djece. Smatram da bi ljudi svake godine trebali sudjelovati u zajedničkim aktivnostima koje ih povezuju, te ih povezuju s prirodnim uvjetima i zakonitostima unutar kojih žive. "Children do not listen to you, they observe you."*

Sljedeće, 7. pitanje odnosi se na osobno iskustvo ispitanika s preskakanjem vatre. Gotovo polovica ispitanika su kao djeca preskakala vatru, dok ih se 12% ne sjeća takvog događaja.

Tablica 8.

Jeste li kao dijete preskakali vatru?

Preskakanje vatre kao dijete	<i>f</i>	%
Da	12	48
Ne	10	40
Ne sjećam se	3	12
Ukupno:	25	100

Sljedeće, 8. pitanje odnosi se na osobne strahove ispitanika od vatre. Većina ispitanika, njih 84%, kaže da se ne boji vatre, što je pomalo začuđujući odgovor s obzirom na to koje opasnosti vatra sa sobom nosi.

Tablica 9.

Bojite li se vatre?

Strah od vatre	<i>f</i>	%
Da	3	12
Ne	21	84
Ostalo	1	4
Ukupno:	25	100

Jedan ispitanik, koji je odabrao kategoriju „ostalo“ napisao je sljedeće: „*Vatra je loš gospodar, a dobar sluga. Vatra je sila koja se otme kontroli - nadzoru, može biti i životno opasna. Strah prema vatri je prva razina svjesnosti o potencijalnim opasnostima i potrebi pažljivog odnosa prema njoj (rukovanje zapaljivim tvarima, paljenje vatre na otvorenom i slično). I o vatri, kao kemijskom procesu, treba nešto znati, kako bi ju kao proces mogli razumjeti i putem znanja i određenih navika držati je pod kontrolom.*“

Sljedeće, 9. pitanje odnosi se na spremnost ispitanika da preskaču vatru u slučaju da se nađu u takvoj prilici za vrijeme Ivanjskih krijesova. Većina ispitanika (64%) tvrdi da bi se odlučila na preskakanje vatre ako bi se našla u takvoj prilici.

Tablica 10.

Ako se i Vi nađete u tradiciji Ivanjskih krijesova koji se odvijaju 23. lipnja navečer, i netko Vas pita želite li preskočiti vatru, biste li to učinili?

U situaciji da se nađu u takvoj tradiciji	<i>f</i>	%
Da	16	64
Ne	9	36
Ukupno:	25	100

Sljedeće 10. pitanje odnosi se na aspekte odgajanja djece kada je u pitanju vatra. Odgovori su veoma diverzibilni, ali dominiraju oni odgovori koji preporučuju oprez i pažljivo postupanje s vatrom, imajući u vidu sve opasnosti koje vatra sa sobom nosi.

10. Kako odgajate djecu kada je u pitanju vatra?

1. Svećenik, 36 godina, Đakovo: „Svakodnevno kada koristimo vatru onda djeci pokazujem primjerom kako se vatra kontrolira i kako se njom bez straha služiti.“

2. Pedagoginja Mirjana Kulić, 36 godina, Vukovar: „Učim ih samozaštiti.“

3. Magistar psihologije, 45 godina, Našice: „Vatra je potrebna za život, no traži oprez u ophođenju s njom. Vrlo rano smo doživjeli ozljedu djeteta na peći što je imalo dobru odgojnu poruku u tom smislu. Imamo povjerenje da djeca mogu imati sposobnost pravilnog odnosa prema vatri.“

4. Defektolog rehabilitator, 32 godine, Sinj: „Treba ih upoznati s pojmom vatra i njegovim značenjem – za što služi, kako paliti i rukovati šibicama, kako postupiti u slučaju požara.“

5. Psiholog, 33 godine, Samobor: „Vatra je element koji ima svoje zakonitosti, svoje dijete učim kako te zakonitosti mora poštivati i s njima odgovorno baratati. Vatra – toplina: ima ogroman kapacitet stvoriti i uništiti, samo balansirana toplina ima uravnotežen učinak. Postavljanje vjerskog ili praznovjerskog konteksta je upravo postavljanje konteksta na nešto što ljudi razumiju manje ili više, te sami odlučuju vjerovati u to. Praznovjerski kontekst postavljaju vjerski usmjereni ljudi kojima ne odgovaraju pojedini elementi ljudskog svjetonazora (čitaj svijesti), te stoga prozivaju te iste praznovjerjem, i samim time ne promiču jedinstvo svega. Vatra bez vjerskog i praznovjerskog konteksta je prirodni element, s izuzetnim kapacitetom transformacije kojim je potrebno odgovorno biti u kontaktu i iskustvu.“

6. Stručni suradnik – pedagog, prof. pedagogije i politehnike, 55 godina, Belišće:

- osnovna znanja o vatri kao kemijskom procesu

- osobnim primjerom pokazati kako se odnositi prema vatri (kako paliti, kao osigurati vatru kako ne bi došlo do njenog nekontroliranog širenja, znati osnovne metode kako ju gasiti, često priručnim sredstvima – jasno, radi se o manjoj vatri.

7. Magistra pedagogije i filozofije, 28 godina, Dubrovnik: „Objasnim djetetu da vatra može biti korisna, u smislu da nas grije kad je zimi hladno i da pomoću vatre kuhamo. S druge strane može biti i opasna jer se na nju možemo opeći što nam izaziva jaku bol ili opasna u smislu, ako ne pazimo s njom ona može izazvati požar i uništiti sve što dotakne.“

8. Viša medicinska sestra, 56 godina, Sinj: „Jednogodišnjak bi trebao znati da je vatra pepec, a nadalje nauči sve o njoj na osnovi pokušaja i pogrešaka uz obavezno nadziranje i upozorenja.“

9. Pedagoginja, 43 godine, Vinkovci: „Nemam neki poseban stav kada je vatra u pitanju. Zapravo, kao majka bojim se svih situacija u kojima bi se dijete moglo ozlijediti. Ali, kada bi nosila upaljenu baklju pod nadzorom, ne bih imala ništa protiv. I sami smo se kao djeca voljeli vrtjeti oko vatre pa mislim da se niti današnja djeca nisu u tom smislu promijenila. Samo da je sve pod nadzorom.“

10. Pedagog, 50 godina, Dubrovnik: „Razgovaramo o važnosti vatre, oprezu, sigurnosti.“

11. Pedagog, 59 godina, Dubrovnik: „Užasno se bojim vatre i svoj strah prenosim na djecu (nažalost).“

12. Pedagoginja časnica, 45 godina, Vukovar: „Radim kao pedagoginja u dječjem vrtiću Vukovar I, o tim pitanjima razgovaram s odgajateljicama (sa raznih stajališta):

- omogućili smo našoj djeci edukativni susret s vatrogascima s ciljem da djeca postanu svjesna opasnosti od vatre, te da nauče kako se postupa u slučaju da se vatra pojavi.

- razgovori - što znamo o ... vatri, vatrogascu - što bismo željeli znati o ... vatri: kako i gdje sve nastaje, kada je korisna a kada opasna, čime se gasi ..., o vatrogascu: što radi i kako gasi vatru, oprema vatrogasaca, vatrogasnih vozila - što smo naučili ... o vatri, vatrogascu, što učiniti kada vidimo požar...

- ogrjev, izvor topline...

- priča „*Legenda o sedmoglavom zmaju*“ (zmaj je dobar). “

13. Pedijatrijska sestra, 60 godina, Vukovar: „*Vatra je ponekad potrebna, ali se njome mora oprezno postupati.*“

14. Glazbeni pedagog, 36 godina, Osijek: „*Vatra nije za igru.*“

15. Psiholog, 26 godina, Dubrovnik: „*Vatra je opasna.*“

16. Psiholog, 53 godine, Osijek: „*Nisam roditelj.*“

17. Psihologinja, 57 godina, Pula: „*Oprečno značenje: dobro, korisno, toplo-nasuprot opasnom (treba se kontrolirati).*“

18. Viša medicinska sestra, 50 godina, Osijek: „*Vatra nije za igru.*“

19. Pedagoginja, 44 godine, Dubrovnik: „*Odgajati ih da budu na oprezu.*“

20. Odgojiteljica časna, 56 godina, Đakovo: „*U našem Atriju, koji je u sklopu DV „Sunčev sjaj - Nazaret“, Đakovo, palimo šibice samo za vrijeme određenih prezentacija. Djeci je to zanimljivo i rado to rade. Što se tiče odgoja u obitelji ne znam, jer ima puno djece koja stanuju u stanu, tako da im je nemoguće kao onima koji žive na selu, vidjeti vatru ili paliti nešto.*“

21. Odgojiteljica, 30 godina, Đakovo: „*Postoje situacije u kojima se djeca susreću s plamenom. Kao što je npr. rođendanska torta. Nastojimo im objasniti da je plamen vruć topao i da se može dogoditi da se opeku, ako ne paze. Ako paze, svijeća može i dalje gorjeti, a njima se neće ništa dogoditi. Postoje pravila kako i kada palimo svijeću.*“

22. Defektolog, 28 godina, Osijek: „*Ovisno, ponekad je vatra opasna (u smislu kada se približavaju štednjaku i žele dodirnuti vatru), ponekad da je korisna i podučavanjem paljenja vatre, npr., kod roštilja.*“

23. Defektologinja 40 godina, Osijek: „*Tako da ih upoznam sa svim prednostima, koristima od vatre kao i opasnostima koje od vatre prijete te pravilnom ophođenju s vatrom!*“

24. Odgojiteljica, 32 godine, Đakovo: „*Da dodirrom vatre mogu dobiti bolne opekotine i da vatra daje toplinu.*“

25. Magistar pedagogije i filozofije, 28 godina, Osijek: „*Vatra jedan od osnovna 4 elementa.*“

4. SVIJET PREDŠKOLSKOG DJETETA U REPUBLICI HRVATSKOJ

„Spoznat ćeš istinu i istina će Vas osloboditi.“ (Iv 8/32). To je običaj i vjera te istina koja ukazuje na Mirićev citat koji kaže: „Zavičaj, domovina i ljubav je ono najljepše, najdraže u životu svakog čovjeka i to treba ostvariti i očuvati.“

„U životu djeteta sve počinje u domu i obitelji, pa tako i učenje o zavičaju, učenje o predcima. I daje odgovore na pitanja: Kakav je moj zavičaj? Tko u njemu živi? Čime se ljudi bave? Kakva je povijest mog zavičaja? Zapitamo li se ponekad koje je moje mjesto u zavičaju? Otkud baš ja u ovom zavičaju? Otkud moje ime? Otkud ime u zavičaju? Tko su mi susjedi? Kako je najbolje živjeti zajedno? Što ću svojim potomcima pričati o zavičaju?“³³

Kako dobiti ljubav koju želite bilo u vezi, bilo s djecom? „Blago mužu koji živi sa ženom razumnom.“ (Sirah 25:8). Za to je potreban iskreno zreli odnos. *Ne oblikujte se prema negdašnjim strastima - strastima iz vremena vašega neznanja!*“ (Petar 1,1:14). Ovdje spoznajemo da svako nepravilno djelovanje donosi posljedice, jer tjelesna, mentalna i društvena higijena koja je posljedica neznanja može dovesti do grijeha, bolesti i smrti.

„Ljubav u domu važnija je od bogatstva.“ Život djeteta počinje od časa začeca, a ne od rođenja kako se misli. Inteligencija je nasljedna, a o tome ovisi u kakvoj se okolini dijete razvija. Erikson je u svojim istraživanju migrantskih zajednica u SAD-u toliko popularizirao ideju o identitetu, da je u mnogim kontekstima zamijenila pojmove "osobnost" ili "karakter". Naslijeđe mnogo utječe i na oblik *temperamenta* i to je način reagiranja psihičkih aparata na razne vanjske i unutrašnje podražaje. *Karakter je najvažnija ličnost.* Karakter je u najmanjoj mjeri nasljedne prirode: mnogo više ovisi o utjecaju okoline na oblikovanje ličnosti.

Dijete za pravilan odgoj treba roditelje koji su psihički stabilni i zdravi i ukoliko dijete nema roditelje, nije najbolja zamjena da dijete odgajaju baka i djed, jer dijete treba mlađe osobe koje će ga najduže odgajati i koje će znati prepoznati ono nešto u djetetu, pogotovo ako je dijete darovito. Vrijednost je svakog odnosa u tome da se obje strane osjećaju ugodno i uživaju u njemu. Ipak, ponekad se može dogoditi da između djeteta s jedne i bake i djeda s druge strane postoji neslaganje i dosta često se znaju iznijeti kritike na račun odgoja od strane bake i djeda. Ovu rečenicu potvrđujem ovim citatom: „Ipak se oštro čuju kritike na račun bake i njezinih postupaka. Takva odgojna situacija ozbiljno koči ličnost djeteta jer kultivira

³³ A. Krstanović, *Kulturna i duhovna baština zavičaja*, 2011: 4.

njegovu sebičnost, koči ga u razvijanju socijalnosti, ali i stjecanje sigurnosti u sebe, pa ga dovodi u emocionalne konflikte koji ga motiviraju na neurotsko negiranje.“³⁴

4.1. Vrtić

Vrtić nadzire emocionalnu okolinu u kojoj dijete raste, ispituje njezin utjecaj na razvoj dječje psihe, uklanja iz te okoline štetne faktore i nastoji pojačati korisne. „To znači da je dijete stvaratelj svoje okoline u kojoj njegovo ponašanje i njegove osobine ličnosti utječu na vrstu iskustva koje on doživljava (Lerner, 1982., Scarr i McCartney, 1983).“³⁵

Budući da se osnove ličnosti stječu u djetinjstvu, to su i odgajatelji djeteta u najvećoj mjeri odgovorniza to u kakvu će se ličnost razviti to malo stvorenje. „Socijalizacija je proces kojim se djetetovo ponašanje oblikuje u skladu s društvenim ulogama, uvjerenjima i očekivanjima.“³⁶ Stoga se psihička higijena djeteta mnogo više bavi njegovim roditeljima, učiteljima i ostalim odgajateljima nego samim djetetom. Te ljude nastoji osposobiti da stvore s djetetom što zdraviji i emocionalni kontakt da mu budu pozitivni uzori ponašanja u ljudskoj zajednici i da postupaju s njim pravilno. Tu se naglašava najvažnija zadaća poticanja djeteta da na svom putu usvoji temelje kulturne baštine te potiče njegovu znatiželju, kreativnost, razvoj.

Potrebno je pronaći što učinkovitije strategije kojima će se djetetu približiti komunikacija i interakcija s prirodom, baštinom, vjerom, tradicijom i kulturom. Također ih se mora potaknuti da pronađu uzročne veze među pojavama o kojima nešto znaju i onima o kojima će tek naučiti. Pri tome je važno pratiti razvoj djeteta te pridavati veliku važnost dječjem mišljenju. Dakle, prva baština s kojom se djeca upoznaju u vrtiću je prirodoslovna baština, gdje uz igru i rad upoznaju živu i neživu prirodu. Poštivanje dječje osobnosti rezultira razvojem samopouzdanja kod djece te pozitivnog odnosa prema okolini. To načelo poštivanja predstavlja osnovu odgoja i obrazovanja u području baštine i ekologije. To je osnovna moralna vrijednost.

„U predškolskom odgoju osjećaji vezani uz baštinu uglavnom se njeguju na određene datume (Dan državnosti, blagdani ili putem lokalne zajednice). Uporište za projekt vrtića s hrvatskim identitetom nađen je u temeljnom pravu djeteta za identitet, podrijetlo, samoostvarenje, uz poštivanje sebe, drugih i svijeta (Konvencija o pravima djeteta 2001). Njezini su ciljevi kroz

³⁴M. Košičeki i T. Košiček, *I vaše je dijete ličnost*, 1986: 240.

³⁵V. Ross, H. Marshall i A. S. Scott, *Dječja psihologija moderna znanost*, 1997: 446.

³⁶*Ibidem*: 448. str.

etno sadržaje upoznati djecu sa tradicijskim vrijednostima i običajima, djetetu u skladu s interesom na razumljiv način približiti prirodnu i kulturnu baštinu hrvatske, poticati inicijativu, poduzetnički mentalitet u ranom razvoju, odgoj djece u duhu demokracije.,³⁷ Djeca kao najmlađi čuvari baštine i razgovorom o blagdanima i tradicijama te što je sve baština i blago za nas osobno, za naše obitelji i za naše mjesto, predškolicima je bitno predstaviti koncept čuvanja uspomena, tj. čuvanja naše baštine na način da se s njom upoznaju i da ju zavole. Mentalno i tjelesno zdravlje dvije su velike nagrade za pozitivan mentalni stav, a za to je potreban trud strpljenje i praksa da bi ga se ostvarilo i zadržalo.

³⁷Projekt „*Djeca čuvari baštine*“. Izvor: http://www.dvds.hr/pdf/cuvari_bastine.pdf, preuzeto (15.5.2015).

ZAKLJUČAK

U ovome radu istraživali su se aspekti odgoja snage, hrabrosti i moći ljudske volje za budućnost. Jako je važno znati tko smo, odakle i koje su naše mogućnosti. Zato kada pogledamo prema budućnosti, odgoj je zapravo veliki izazov za našu djecu, kako za roditelje, tako i za odgojitelje te ostale sudionike.

Glavna tema ovoga rada je dvostruka i uključuje Đakovačku c/ Crkvu sv. Ivana Krstitelja i tradiciju krštenja koja se odnosi na vjernike, te njezin primjer tradicijske baštine Ivanjske krijesove u koji su uključeni i vjernici i nevjernici i koji rade s predškolskom djecom.

Glavna svrha ovog rada je bio pokazati kako se konkretna zavičajna baština Đakova njeguje u radu s predškolskom djecom. Ako najmlađe ne upoznamo s bogatom baštinom, ona se neće dalje očuvati te na taj način će se izgubiti svijest o pripadnosti identiteta i koji treba jačati.

Svakako, da se i svima zainteresiranim za ovaj vid rada pomogne u stvaralačkim nastojanjima predškolskog odgoja.

U okviru provedenog istraživanja analizirani su različiti aspekti primjene tradicijske baštine u radu sa predškolskom djecom u vrtićima širom Republike Hrvatske. Istraživanje provedeno sa stručnim suradnicima koji rade u sustavu predškolskog odgoja pokazalo je u velikoj mjeri da njegovanje kulturnih i tradicijskih običaja uvelike utječe na odgoj predškolskog djeteta te pruža mnoge korisne mogućnosti djeci; stjecati hrabrost i samopouzdanje, stjecati poštivanje prema kulturi, vjeri i tradiciji. Provedeno istraživanje na terenu i njegovi rezultati pokazuju da su odgojitelji, pedagozi i svećenici svjesni uloge te važnosti da u svome praktičnome radu stvaralački njeguju svijest najmlađih o vlastitoj tradiciji i vjerskim zasadama. Rezultati ankete pokazuju da većina ispitanika koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem pokazuju tendenciju za potrebom religijskog obrazovanja djece u ovoj dobi.

Ovaj rad utvrđuje na koji način njegovanja tradicijskih običaja, u ovom slučaju slavljenje Ivanjskih krijesova, te sami blagdan sv. Ivana Krstitelja, može pomoći odgojiteljima da prodube vjeru u Boga, vjeru u sebe i vjeru u druge te da potaknu djecu na suočavanje s problemom, traženje rješenja i kritičku prosudbu ponuđenog rješenja. U ovome radu bitna je veličina moći istine, jake vjere i ljubavi. Sveti Ivan Krstitelj podnio je mučeničku smrt zbog vjere, od nas se ne traži mučeništvo za vjeru, nego samo da imamo vjeru i nadu za sve pa

ćemo imati i blagoslova. Koliko je važno jačanje svijesti o povijesnom naslijeđu, svjedoče sve veća ulaganja u obnovu tradicije i zaboravljenih životnih vrijednota.

Dakle, u konačnici, cilj je ovog rada ukazati na važnost njegovanja tradicije na predškolskoj razini u njezinom vjerskom ruhu.

U želji da prikazem Isusa tj. kako sv. Ivan Krstitelj krsti Isusa, nadovezali su se Ivanjski krijesovi. Vodila me misao da izgubljenju temu odradim kako bi djecu uvela u jedan novi način promatranja i razmišljanja o tom običaju.

Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja daje snagu ovoj temi moga rada, a duga tradicija Ivanjskih krijesova, koju sam putem istraživanja, potvrdila da se uvede ova tema koja je obrađena u vrtićima Republike Hrvatske sa stručnim suradnicima, pa ovim putem apeliram na i Vladu Republike Hrvatske.

Na ovaj način želim da ova tema pronade put do uma i srca roditelja ne samo vjernika, nego i onih koji nisu vjernici (ateista) koji bi svoju djecu zainteresirali ovim radom te da i oni pronađu svoj put prema vjeri i nadi koja je iznad svega, „da vjeruju, ljube i budu ponosni na svoju hrvatsku tradiciju Ivanjskih krijesova!“

Poštovani čitatelju!

S ljubavlju i nadom i s velikim štovanjem vjerujem u Vas!

Vaša Magdalena Čavala

LITERATURA

1. BIRKET - SMITH, K. (1960.) Kultura i njezini zakoni. U: *Putovi kulture*. 1. izdanje 1946, 3. prošireno izdanje 1956. Zagreb: Matica Hrvatska.
2. BODROŽIĆ, I., JURUN, E. I PIVAC, S. (2007.) Vjerski običaji Zabiokovlja u službi očuvanja identiteta. Naslov rada: Nacionalni identitet i HNOS. U: *Zavičajna baština HNOS i kurikulum*. Zbornik radova / prir. Anđelko Mrkonjić. Split: Književni krug. Biblioteka posebna izdanja. Str. 106 - 122.
3. BOTICA, S. (2013.) Bespismena faza kulture. U: *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
4. CASTELLS, M. (2002.) Izgradnja identiteta. U: *Moć identiteta*. Svezak 2. Zagreb: Golden marketing - tehnička knjiga.
5. DRAGIĆ, M. (2007/08.) Ivanjski obredi i pjesme. U: *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti*. 1. izdanje. Split: Filozofski fakultet.
6. ELEZ, K. (2012.) Pojmovno određenje zavičajne baštine. Naslov rada: Zavičajna baština. U: *Zavičajna baština i održivi razvoj, Oživjeti baštinu, pa živjeti od nje*. Zbornik radova / prir. Anđelko Mrkonjić. Split: Književni krug. Biblioteka posebna izdanja. Str. 14 do 23.
7. FUČAK, M. J. (1992.) Evanđelje po Luki. Krstiteljevo i Isusovo rođenje i skroviti život. U: *Novi Zavjet*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost. Str. 171, 173, 175, 176, 178, 183.
8. HORVAT, J. (2005.) Ognjeni krijes. U: *Alemperkina kazivanja*. Posebno izdanje. Zagreb: Nakladnik Ljevak.

9. JARM, A. I ŠULJAK, A. (2008.) Đakovački Pisak, U: *Đakovo biskupski grad*. Osijek: Biskupski ordinarijat Đakovo.
10. KARAMAN, I. (1980.) Đakovo. U: *Enciklopedija Hrvatske povijesti i kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
11. KAŠTELAN, J. i DUDA, B. (1991.) Evanđelje po Marku. Umrorstvo Ivana Krstitelja. U: *Biblija, Stari i Novi Zavjet*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost. Str. 970.
12. KIRSHENBLATT - GIMBLETT, B. (2013.) Svjetska baština i kulturna ekonomija, Nematerijalna baština. U: *Proizvodnja baštine, kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zbornik radova / prir. Hamershak, M., Pleše, I. I Vukušić A. M. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Biblioteka nova etnografija. Str. 65 - 117.
13. KRSTANOVIĆ, A. (2011.) Priručnik za nastavnike osnovnih škola, predgovor. U: *Kulturna i duhovna baština zavičaja*. Osijek: Nansen dijalog centar.
14. KOŠIČEK, M. i KOŠIČEK, T. (1968.) Baka. U: *I vaše je dijete ličnost*. 2. izdanje. Zagreb: Novinsko izvođačko poduzeće Panorama.
15. KUTANJAC, M. (1989.) Evanđelje po Mateju. Isusovo krštenje. U: *Biblija u umjetnosti*. Ljubljana- Zagreb: Založba Mladinska knjiga. Str. 158.
16. LEIMGRUBER, W. (2013.) Švicarska i UNESCO-ova Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine. U: *Proizvodnja baštine, kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zbornik radova / prir. Hamershak, M., Pleše, I. I Vukušić A. M. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, Biblioteka nova etnografija. Str. 121 - 156.
17. MARETIĆ, M. I CAKTAŠ, J. (2007.) Zavičajna baština u funkciji očuvanja hrvatskog identiteta, Naslov rada: Identitet. U: *Zavičajna baština HNOS i kurikulum*. Zbornik radova / prir. Anđelko Mrkonjić. Split: Književni krug. Biblioteka posebna izdanja. Str. 87 - 96.

18. MRAK, Z. I JARM, A. (2005.) 25 godina župe (1980. -2005.), 10 godina župne crkve (1995- 2005). U: *Župa dobrog pastira u Đakovu*. Đakovo 2: Biskupija đakovačka i srijemska Župa Dobrog Pastira.
19. ORAIĆ TOLIĆ, D. (2011.) Strategije i tehnike klasične retorike za suvremene studentice i studente. U: *Akademsko pismo*. Zagreb: Naklada Ljevak d.o.o.
20. RANIERE, J. (2010.) Razum i jezik. U: *Učitelj neznalica: Pet lekcija iz intelektualne emancipacije*. Zagreb: Multimedijalni institut.
21. ROSS, V., HAITH, M. M. i MILLER, A. S. (1997.) Rani socijalni i emocionalni razvoj. U: *Dječja psihologija moderna znanost*. 2. izdanje. Jastrebarsko: „Naklada Slap“.
22. ŠAŠKO, I. (2004.) Prirodni elementi u liturgiji. U: *Pre signa sensibilia: liturgijski simbolički govor*. Zagreb: Glas Koncila.
23. ZELENKA, R. (2000.) *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. 4. izdanje. Rijeka: Ekonomski fakultet.

PROJEKT

Mr. sc. VOLENEC D. (2014.) Ivanjski krjesovi (23. lipnja) U: *Projekt obilježavanja tradicijskih hrvatskih godišnjih običaja u osnovnoj školi*. Zagreb: OŠ dr. Ante Starčevića.

MREŽNI MULTIMEDIJSKI IZVORI

1. CUCINOTTA, M. G. I MERETES, R. RED., (1999.) *Mary Magdalena: Biblijski film*. Tv movie. Marocco: Drama.
2. SAVILLE, P. DIRECTED., (1998.) *Evandjelje po Ivanu: Biblijski film*. Tv movie. Canada.

3. Internet T-Mobile. Skupina autora, „Alfa - portal za život u ravnoteži“, *Tko sam ja? Ili o identitetu*. <http://www.alfa-portal.com/tko-sam-ja-ili-o-identitetu/>, preuzeto (16.5.2015).
4. Internet T-Mobile. *Križ*. Pretraživanje po slikama. Izvor: [https://www.google.hr/search?q=kri%](https://www.google.hr/search?q=kri%20), preuzeto (31.10.2015.).
5. Internet T-Mobile. *Ivanjski krijesovi u plamenu za slavlje života i ljubavi*. Izvor: <http://www.kastela.org/novosti/aktualnosti/>, preuzeto (23.9.2015.).
6. Internet T-Mobile. *Projekt „Djeca čuvari baštine“*. Izvor: http://www.dvds.hr/pdf/cuvari_bastine.pdf, preuzeto (15.5.2015.).
7. Internet T-Mobile. Skupina autora, *Prorok*. Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Prorok>, preuzeto (22.9.2015.).
8. Internet T-Mobile. Skupina autora, *Sv. Ivan Krstitelj*. Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Ivan_Krstitelj, preuzeto (22.9.2015.).
9. Internet T-Mobile. Skupina autora, *Tradicija*. Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Tradicija>, preuzeto (17.2.2016.).
10. Internet T-Mobile. Deniver Vukelić, Naslovnica *Ognjište*. Hrvatska revija 4, 2010. Izvor: <http://www.matica.hr/hr/360/PRETKR%C5%A0%C4%86ANSKI%20PRE%C5%BDICI%20U%20HRVATSKIM%20NARODNIM%20TRADICIJAMA%20/>, preuzeto (23.2.2016.).

PRILOZI

DAKOVO: Bi kupak dom (strop)

*** Krštenje Isusovo

Uspomena krštenja

MAGDALENA ČAVALA

krštenik(ica)

Jakovina Sijemica
Kum(a)

Zvonko Prok Rupnik
Krstitelj

U Krista ste se krstili – Krista ste obukli!

U Dakovu II, dne 3. listopada 1987.

Mjesto i datum krštenja

ANKETA

1. Koliko imate godina i što ste po zanimanju? Imate li stručno usavršavanje, koliko često? Bavite li se sportom i potičete li djecu na to?

2. Kakav je Vaš stav prema vjeri?

- a) Nikakav
- b) Tradicionalni sam vjernik
- c) Povremeno je prakticiram
- d) Nisam vjernik
- e) Vjera je dio mene
- f) Vjera je dio mog identiteta (ovdje mislim također i na ime)
- g) Ostalo, objasnite

3. Koliko poznajete vjeru?

- a) Nemam znanje o vjeri
- b) Imam osnovno znanje (vjeronauk)
- c) Moje je znanje o vjeri preneseno usmenom predajom
- d) Laik sam koji neprestano proučava i istražuje
- e) Imam više znanje (fakultet teologije)
- f) Ostalo, objasnite

Molim Vas, objasnite mi detaljnije Vaše shvaćanje vjere.

4. Smatrate li da je dobro odgajati dijete u vjerskom duhu?

- a) Da
- b) Ne
- c) Djelomično

5. Koje su po vašem mišljenju najbolje metode za vjerski odgoj predškolske djece do sedme godine, ukoliko smatrate da je vjerski odgoj poželjan?

- a) Obitelj koja je u vjeri
- b) Molitva
- c) Slavljenje blagdana (sv. Ivan Krstitelj, Božić, Uskrs...)
- d) Hodočašća (najviše 1h pješaćenja do određenog mjesta)
- e) Mise
- f) Kateheze
- g) Sve navedeno
- h) Ostalo, objasnite

6. Smatrate li da djeca koja su predškolci starosti 6/7 godina mogu obaviti zadatak, recimo u tradiciji Ivanjskih krijesova (slaganje drva, vatra koja osvjetljava noć, iskre koje iz vatre lete, pa kad se vatra stiša onda preskakanje žara) koji budi neki doživljaj mističnosti kod djece koja će uskoro krenuti u školu?

- a) Smatram
- b) Ne smatram
- c) Možda

7. Jeste li ste kao dijete preskakali vatru?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne sjećam se

8. Bojite li se vatre?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ostalo, objasnite

9. Ako se i Vi nađete u tradiciji Ivanjskih krijesova koji se odvijaju 23. lipnja u večeri, i netko Vas pita želite li preskočiti vatru, biste li to učinili?

- a) Da
- b) Ne

10. Kako odgajate djecu kada je u pitanju vatra?

SAŽETAK

Predmet i problem rada jest utjecaj Đakovačke c/Crkve sv. Ivana Krstitelja i običaj slavljenja Ivanjskih krijesova koji njeguje ta c/Crkva na odgoj djece predškolske dobi koja odrastaju u toj vjerskoj zajednici.

Stoga je cilj ovog završnog rada bio utvrditi smatraju li pedagozi, psiholozi, defektolozi i ostali suradnici pridonosi li primjena tradicionalnih običaja i odgoj u vjerskom (religioznom) duhu učinkovitim psihofizičkom razvoju djeteta.

Kako bi se odgovorilo na to pitanje pristupilo se statističkom postupku za prikupljanje činjenica i instrument pretvaranja u statističke podatke je anketa (upitnik). Istraživanje koje uključuje 25 stručnih suradnika na području Republike Hrvatske smatra da bi se uvođenjem slavljenja Ivanjskih krijesova u predškolske ustanove omogućilo vrijedan i koristan izbor koji bi djeci ponudio jedan novi običaj u sklopu tradicije za stjecanje novih vještina.

Rezultati u radu izraženi su u apsolutnim i relativnim frekvencijama odgovora, tablicama i kružnim grafikonima.

Ključne riječi: Đakovačka c/Crkva sv. Ivana Krstitelja, kultura, vjera i tradicija, dijete i vrtići Republike Hrvatske

SUMMARY

The matter this paper deals with is the issue of the influence exerted by the Đakovo church, the Church of St. John the Baptist, and the practice of the Midsummer Eve celebration cultivated by this church, with the upbringing of pre-school children growing up in this religious community.

Consequently, the objective of this diploma paper is to establish whether pedagogues, psychologists, defectologists as well as other associates believe that the traditional practice and upbringing of children in a religious environment can contribute to effective psycho-physical development in a child.

As to be able to answer this question, a statistical method was used for collecting facts and the instrument for the transformation of data into statistics was a questionnaire. The research that included 25 experts on the territory of the Republic of Croatia indicated that introducing this topic to pre-school institutions, would enable an invaluable and useful option and would offer children a new practice within tradition in acquiring new skills.

The results of this research are expressed in the absolute and relative frequencies of responses, tables and charts.

Key words: Đakovo church / the Church of St. John the Baptist, culture, faith and tradition, child and kindergardens in the Republic of Croatia